

Landschap

Overijssel

JAARVERSLAG 2022

STICHTING LANDSCHAP OVERIJSEL

Stichting Landschap Overijssel

Jaarverslag 2022

CBF Keur

Stichting Landschap Overijssel is
gecertificeerd door het Centraal
Bureau Fondsenwerving

Inhoud

VOORWOORD	5	JAARREKENING	41
1. ALGEMENE INFORMATIE	7	BALANS PER 31 DECEMBER 2022	41
1.1 STATUTAIRE GEGEVENS	7	STAAT VAN BATEN EN LASTEN 2022	42
1.2 VERANTWOORDINGSVERKLARING	7	KASSTROOMOVERZICHT (INDIRECTE METHODE)	43
1.3 FUNCTIES TOEZICHT HOUDEN, BESTUREN EN UITVOEREN	7	TOELICHTING BEHORENDE TOT DE JAARREKENING 2022	44
2. INFORMATIE OVER DE ACTIVITEITEN	12	GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA EN DE RESULTAATBEPALING	44
2.1 ALGEMEEN	12	TOELICHTING OP DE BALANS	51
2.2 TERREIN EN GEBOUWENBEHEER	12	NIET IN DE BALANS OPGENOMEN ACTIVA EN VERPLICHTINGEN	61
2.3 LANDSCHAPSBEHEER	13	TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN	64
2.4 NATUUR EN LANDSCHAPSBELEVING	14	OVERIGE GEGEVENS	77
2.5 VRIJWILLIGERS	14		
2.6 BELANGENBEHARTIGING	15		
2.7 LOBBY EN BEÏNVLOEDING	15		
2.8 KENNIS EN KUNDE	15		
2.9 UITVOERING	16		
2.10 VERNIEUWING	16		
2.11 NATURA 2000	16		
2.12 COMMUNICATIE	17		
2.13 FONDSSENWERVING	17		
3. ORGANISATIE	21		
3.1 ORGANISATIESTRUCTUUR	21		
3.2 VERSLAG VAN DE DIRECTIE	21		
3.3 VERSLAG VAN DE RAAD VAN TOEZICHT	22		
3.4 PERSONEEL	23		
3.5 KLACHTEN	26		
4. INFORMATIE OVER DE FINANCIËLE POSITIE EN BELEID	28		
4.1 FINANCIËLE POSITIE	28		
4.2 VERSCHILLENANALYSE BEGROTING	29		
4.3 BESTEDINGSPERCENTAGE	32		
4.4 RISICOMANAGEMENT	33		
4.6 BELEGGINGSBELEID	36		
5. TOEKOMSTVERWACHTING	38		

Voorwoord

Voorwoord

2022 was het jaar van ons 90-jarig jubileum: van meer nieuwe donateurs tot prachtige evenementen zoals het theater in het bos en de reeks wandelingen die in de regionale kranten verschenen. Stichting Landschap Overijssel presenteerde zich als nooit tevoren aan het publiek in Overijssel. Met een heldere boodschap: iedere vierkante meter telt. De natuur, het landschap en het erfgoed in onze provincie is het waard te beschermen en te ontwikkelen. Wat ook nooit tevoren was, was de brede maatschappelijke discussie over natuur. Voor en tegenstanders kruisten verbaal de degen. Onze inzet was om partijen te verbinden, te zoeken naar oplossingen (zoals een groenblauwe dooradering) en tevens de effecten van het menselijk handelen op natuur helder te benoemen. En waar mogelijk weg te nemen.

Stikstof en water. Twee elementen die in die discussie rondom natuurbeleid centraal staan. Waar het bij stikstof een overschot is, is juist een tekort aan water wat de natuur schaadt. In samenwerking met Waterschappen, van oudsher de organisatie die directe invloed heeft op waterkwantiteit, en provincies zijn er mooie projecten gerealiseerd, bijv. op Hof Espelo waar het watersysteem verbeterd is. Het tempo van de noodzakelijke veranderingen is echter te laag. Zeker met de mooie zomers van de afgelopen jaren. We zagen in onze natuurgebieden vooral beuken in de zomer enorm hieronder leiden, iets wat uiteindelijk een half jaar later tot het kappen van veel bomen leidde. Ze waren letterlijk verdorst.... Stikstof blijft een hardnekkig probleem. In sommige natuurgebieden hebben we zuurgraden die vergelijkbaar met azijn zijn, gemeten. De depositie moet echt omlaag en hier is ook snelheid geboden. De natuur wacht al te lang.

Trots zijn we als Stichting Landschap Overijssel op de vele duizenden vrijwilligers. Aan de natuurwerkdagen namen maar liefst bijna 1.900 inwoners deel, terwijl aan natuuronderhoud en beheer dat aantal zelfs 5.500 is! Net zo belangrijk zijn diegenen die onze informatiecentra of molens bemensen of die zich inzetten voor weidevogels. Werken in de natuur is gezond, voor de mens zelf en de natuur. Daarom hebben we ook in 2022

organisatiebreed ons ingezet om vrijwilligers te ondersteunen.

Iedere meter telt. In 2022 konden we weer meer meters natuurgrond in ons bezit verwelkomen, waardoor ons bezit nu boven de 6.000 hectares is. Daarvan wordt één derde verpacht, veelal aan agrariërs. Zo zorgen we voor leefbaarheid en lokale economie en vormen we een hecht onderdeel van de lokale samenleving. Landschap Overijssel kan niet zonder agrariërs en andersom ook niet. Dat geldt ook voor de vele kilometers houtwallen die dankzij onze Stichting Groene en Blauwe Diensten op veelal weidegrond zijn geplant. In totaal hebben we ruim 450.000 bomen en struiken in 2022 aangelegd. En daarop mogen we best trots zijn.....

Besturen is keuzes maken. Als Landschap Overijssel willen we veel maar kunnen niet alles. We hebben als organisatie een meerjarenvisie opgesteld waar we per regio hebben aangegeven waar onze wensen liggen. Daarbij passen ambities die we geformuleerd hebben. Deze worden vertaald naar de verschillende programma's.

In 2022 hebben we een groot aantal nieuwe medewerkers in dienst genomen. Dat had te maken met het beperkt werven tijdens corona maar ook door vertrek van enkele collega's. Ook een versterkte inzet op bijvoorbeeld fondsenwerving en werkdruk bij projecten heeft geleid tot werving. Minder verwacht was de hoge inflatie die ook door de verminderde groei van inkomsten (beperkte of geen indexatie) de nodige financiële druk met zich meebracht.

Tot slot: als Landschap Overijssel zijn we ook een maatschappelijke organisatie. De keuze om twee gezinnen uit Oekraïne in ons kantoor een veilig huis te geven is daar een voorbeeld van.

Michael Sijbom
Directeur-bestuurder
Dalfsen, 30 juni 2023

Hoofdstuk 1

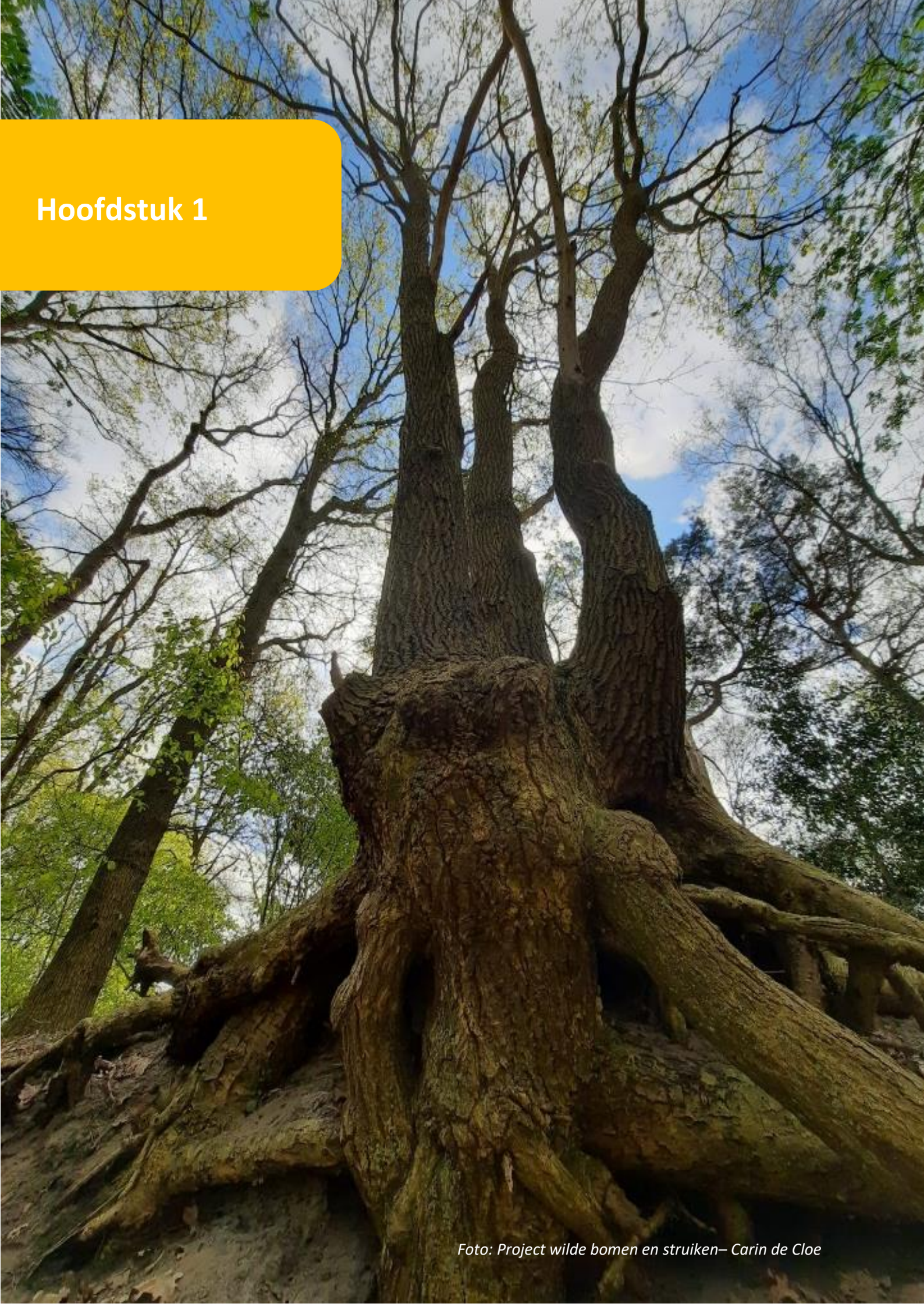

Foto: Project wilde bomen en struiken– Carin de Cloe

1. Algemene informatie

1.1 Statutaire gegevens

De statutaire naam van de stichting is Stichting Landschap Overijssel (verder: Landschap Overijssel), gevestigd in Dalfsen.

De stichting heeft als doel:

1. Het beheer van natuur, landschap en cultureel erfgoed in Overijssel te stimuleren, te coördineren en te initiëren dan wel zelf activiteiten uit te voeren die leiden tot beheer, zorg, herstel, ontwikkeling en beleving daarvan;
2. Natuur- en landschapsschoon en cultureel erfgoed in Overijssel in eigendom en/of zakelijk genotsrecht te hebben, te verwerven en/of in beheer te nemen, alsmede te herstellen en, waar mogelijk, te scheppen, zowel ter wille van de natuur zelf als ten behoeve van het geestelijk welzijn van de mens dat daarmee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Onder natuur-, landschapsschoon en cultureel erfgoed wordt in dit verband verstaan alles wat tot de aantrekkelijkheid van een landschap bijdraagt. Daartoe worden mede gerekend - naast het aanwezige natuurschoon en in natuurwetenschappelijk en/of visueel landschappelijk opzicht belangrijke objecten - gebouwen en andere elementen van menselijke werkzaamheden, alsmede geologische, geomorfologische en biologische bijzonderheden, waarvan het behoud van algemeen belang kan worden geacht.

1.2 Verantwoordingsverklaring

De Raad van Toezicht van Landschap Overijssel onderschrijft de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen en handelt overeenkomstig. In deze verantwoordingsverklaring leggen de directie en de Raad van Toezicht verantwoording af over drie algemeen geldende principes:

- Onderscheid de functies toezicht houden, besturen en uitvoeren;
- Optimaliseer de effectiviteit en efficiency van bestedingen;
- Optimaliseer de omgang met belanghebbenden.

1.3 Functies toezicht houden, besturen en uitvoeren

De Raad van Toezicht

Belangrijke taken van de Raad van Toezicht zijn:

- Het houden van toezicht op het functioneren van de directie / het bestuur van de stichtingen, op de uitvoering van de strategie en het beleid, het beheren van het vermogen van de stichting, het personeelsbeheer en de organisatie.
- Het benoemen, vaststellen, beoordelen en ontslaan van de directeur(en) van de stichting, alsmede het vaststellen van hun arbeidsvoorwaarden.
- Het vaststellen van een (directie)reglement betreffende de delegatie van verdere bevoegdheden.
- Het vaststellen van de strategie, het korte termijnbeleid, het meerjarenbeleid en het langetermijnbeleid van de stichting.
- Het vaststellen van de begroting en de jaarrekening van de stichtingen.
- Het goedkeuren van aankopen van grond en gebouwen.
- Het aanstellen van een accountant die jaarlijks de jaarrekening van de stichting controleert.
- Het benoemen van leden voor de Auditcommissie.
- Het benoemen van een Remuneratiecommissie.
- Het vaststellen van een Governance-code.

De Raad van Toezicht oefent het toezicht uit op basis van schriftelijke stukken, die periodiek (gedurende het verslagjaar zeven maal) in de vergaderingen worden besproken in aanwezigheid van de directie / het bestuur. Het beleid van de stichting is gericht op een zo breed en optimaal mogelijk samengestelde Raad van Toezicht, als afspiegeling van de Overijsselse samenleving. Hiermee worden opvattingen over natuur, landschap, het landelijk gebied en de publieke opinie vertegenwoordigd en wordt voeling gehouden met wat er maatschappelijk leeft. De Raad van Toezicht bestaat uit tenminste zes leden. Leden van de Raad van Toezicht worden benoemd voor een periode van vier jaar volgens een opgesteld rooster van aftreden. Na periodiek aftreden is een lid van de Raad van Toezicht

eenmaal direct herbenoembaar. In bijzondere omstandigheden kan beargumenteerd en unaniem besloten worden dat een lid herbenoemd kan worden voor nog één extra periode.

Commissies

De Raad van Toezicht benoemt een Remuneratiecommissie. De leden worden benoemd uit de leden van de Raad van Toezicht. Belangrijke taak van de Remuneratiecommissie is het toepassen van de Governance-code. De commissie is verantwoordelijk voor de werkzaamheden betreffende het benoemen van leden van de Raad, het benoemen van de directeur/bestuurder, het evalueren van diens functioneren en het voorbereiden van de arbeidsvoorwaarden van de directeur.

De Raad van Toezicht benoemt een Financiële Auditcommissie. De leden hiervan worden benoemd uit of buiten de leden van de Raad van Toezicht, met dien verstande dat de meerderheid van de leden van de Auditcommissie ook zitting moet hebben in de Raad van Toezicht. Belangrijke taak van de commissie is het houden van toezicht op de financiële gang van zaken binnen de stichting in het algemeen. De werkwijze van de commissie is vastgelegd in een reglement, dat is vastgesteld door de Raad van Toezicht.

Bestuur en toezicht

De directie heeft tot taak het besturen van de stichting in de meest ruime zin, dit met inachtneming van de bevoegdheden van de Raad van Toezicht die statutair zijn bepaald. Deze bepalingen waarborgen het onderscheid tussen besturen en het houden van toezicht.

Verantwoordelijkheid bestuur

De directie heeft de eindverantwoordelijkheid voor de strategische ontwikkeling, de dagelijkse leiding en de uitvoering van programma's en activiteiten. De directie wordt bij de uitoefening van haar werkzaamheden ondersteund door een managementteam, personeelsleden en vrijwilligers.

Functioneren

Het functioneren van alle medewerkers wordt jaarlijks geëvalueerd conform de gehanteerde gesprekkencyclus. Het functioneren van de directeur

wordt jaarlijks geëvalueerd door de Raad van Toezicht.

Effectiviteit en efficiency van bestedingen

Door het vaststellen van het meerjarenbeleidsplan en de daaruit voortvloeiende jaarplannen en jaarbegroting houdt de Raad van Toezicht het toezicht op de ontwikkeling van de statutair vastgestelde doelstellingen van Landschap Overijssel. In het meerjarenbeleidsplan zijn richtinggevende doelstellingen geformuleerd. In de begroting wordt het meerjarenbeleidsplan via programma's omgezet naar concrete jaardoelstellingen. Deze jaardoelstellingen zijn de basis van het individuele jaarplan dat door elke medewerker wordt opgesteld en welke onderdeel zijn van het ontwikkelgesprek.

Eind 2020 zijn de nieuwe programma's vastgesteld door de Raad. Deze hebben een looptijd van vier jaar.

Het monitoren en evalueren van de uitvoering van activiteiten vindt plaats door een beoordeling van tussentijdse trimesterrapportages en het jaarverslag door de directie en de Raad van Toezicht.

Het managementteam volgt en evalueert de uitvoering van activiteiten met behulp van rapportages per programma, projectrapportages, de beoordelingscyclus en de persoonlijke jaarplangesprekken met de medewerkers, en de voortgangsbespreking tijdens werkoverleggen.

Omgang met Overijsselaren

Als Overijsselse organisatie willen we nauw verbonden zijn met de Overijsselse samenleving. Landschap Overijssel streeft naar een goede samenwerking met alle belanghebbenden, die zijn onder te verdelen in medewerkers en vrijwilligers, donateurs, agrarisch ondernemers, bedrijven, particulieren, overheden, natuur- en milieuorganisaties en andere betrokkenen. Kortom, iedereen die een 'belang' heeft bij een mooi en gezond landschap: omdat we genieten van cultuurhistorie of ecologie, of vanuit een economisch motief zoals agrariërs of recreatiebedrijven, of vanuit een belevings- of gezondheidsmotief. We hebben allemaal profijt van een sterk landschap. We maken onderdeel uit van het landschap en dat geeft ons een zorgplicht. Door samen te werken met al die belanghebbenden

versterken we het landschap in Overijssel en bewerkstelligen en vergroten we de betrokkenheid van mensen. We werken al veel samen met allerlei organisaties, bedrijven en overheden. Vrijwilligers zijn een factor van belang in het landschap. En we proberen het 'algemene publiek' te betrekken door onze communicatie.

We proberen mensen te motiveren en te enthousiasmeren om van een - misschien toevallige - eenmalige betrokkenheid bij landschap, uiteindelijk langdurig betrokken te raken. We willen mensen graag een handelingsperspectief bieden voor hetgeen zij kunnen doen voor het Overijsselse landschap. Onze ambitie is om van een belevenis een betekenis te maken. Tenslotte wensen wij het beheer en de bescherming van het landschap te delen met iedereen die er woont, werkt of gebruik van maakt.

Landschap Overijssel beschikt over een vastgelegde procedure om eventuele klachten correct af te handelen.

Samenstelling directie

Sinds 1 januari 2021 wordt de directie van Landschap Overijssel gevormd door mr. drs. M. (Michael) Sijbom.

Samenstelling Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht van Landschap Overijssel heeft per 31-12-2022 de volgende leden:

- Dhr. A.H. (Anne) Flierman (voorzitter) (Remuneratiecommissie)
- Dhr. J.G. (Han) Leemhuis (Financiële Auditcommissie)
- Dhr. H.M. (Martijn) Korte (Remuneratiecommissie)
- Dhr. J. (Jannes) Janssen (Financiële Auditcommissie)
- Dhr. J.E.F. (Jos) Harmelink (Financiële Auditcommissie)
- Mw. K.M. (Karin) Leferink (Remuneratiecommissie)

Mutaties Raad van Toezicht 2021

De Raad heeft in haar vergadering van 27 oktober 2022 de heer J. (Jannes) Janssen herbenoemd voor een tweede zittingstermijn van vier jaren.

Relevante functies van de leden van de Raad van Toezicht:

A.H. Flierman

Functie: geen

Nevenfuncties:

- Voorzitter Raad van Toezicht Koninklijke Visio
- Lid Raad van Toezicht LandschappenNL
- Voorzitter raad van Toezicht Hogeschool Windesheim

J.G. Leemhuis

Functie:

- Investmentmanager Wadinko N.V.

Nevenfuncties:

- Bestuurslid IKT West Twente
- Voorzitter Raad van Commissarissen Stichting Larcom Leerwerkbedrijf
- Lid Raad van Advies Van Dam Installatiegroep

H.M. Korte

Functie:

- Zelfstandig Project- en procesmanager Ruimtelijke Ontwikkelingen, Korte RO Advies

Nevenfuncties:

- Bestuurslid Hedwig Carolina Stichting

J. Janssen

Functie: geen

Nevenfuncties:

- Voorzitter Maatschappelijke AdviesRaad (MAR) Staatsbosbeheer Overijssel
- Voorzitter Raad van Toezicht Stichting InBeeld te Hardenberg
- Voorzitter Energiecoöperatie gemeente Hardenberg

J.E.F. Harmelink

Functie:

- Arbeidsdeskundige UWV
- Associate Partner Transitium Groep

Nevenfuncties:

- Voorzitter RvT Kringloopbedrijf De Beurs Oldenzaal
- Gemeenteraadslid gemeente Tubbergen (vanaf september 2021 – maart 2022)

K.M Leferink

Functie:

- Raad van Bestuur IJsselheem

Nevenfuncties: geen

De verdeling man-vrouw binnen de Raad van Toezicht is 83,4%-16,6%. Gestreefd wordt naar een gelijke verhouding, maar aangeboden expertise is bij selectie leidend.

HOOFDSTUK 2

2. Informatie over de activiteiten

2.1 Algemeen

Landschap Overijssel werkt programmatisch. In de volgende paragrafen staan de programma's toegelicht. Om de doelstellingen te bereiken, vervult Landschap Overijssel verschillende rollen:

Afhankelijk van de activiteit en de opgave vervullen we één of meerdere van deze rollen. Daarbij zoeken we een balans waarin het nemen van verantwoordelijkheid voor het landschap en het ondersteunen van anderen die op hun beurt verantwoordelijkheid voor het landschap van Overijssel nemen, centraal staan.

De activiteiten van landschap Overijssel zijn op hoofdlijnen te typeren als:

- beheren van eigen terreinen en gebouwen;
- verwerven van eigen terreinen en gebouwen;
- ontwikkelen van eigen terreinen en gebouwen;
- adviseren en stimuleren van andere grondeigenaren;
- stimuleren en ondersteunen van inwoners/vrijwilligers om ook aan de slag te gaan voor natuur en landschap;
- betrekken van inwoners en bedrijfsleven om hen bewust van te maken van de landschapswaarden en ons werk;
- agenderen van opgaven op het gebied van natuur en landschap bij overheden, burgers en bedrijfsleven.

De volgende paragrafen geven een schets van enkele bijzondere programma's van Landschap Overijssel in 2022.

2.2 Terrein en Gebouwenbeheer

Het programma "Terrein- en Gebouwenbeheer" draagt bij aan het beheer en de versterking van hoogwaardige natuur, erfgoed en gebouwen in een betrokken maatschappij.

Beheer van onze terreinen

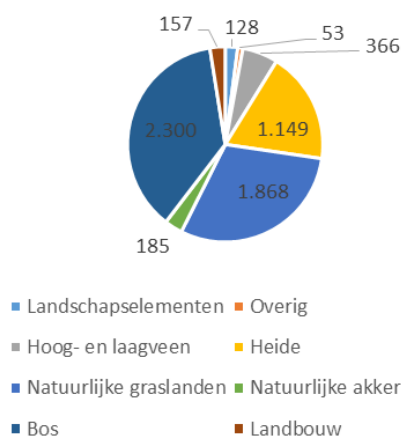
Begin 2022 beheerden wij 6.023 hectare. Binnen dit areaal hebben enige verschuivingen plaats gevonden door ruilingen, maar ook vervreemdingen en verwervingen. Door deze verschuivingen ontstaan effectievere beheermogelijkheden die bijdragen aan de versterking van robuuste natuur. Een deel van deze ruim 6.000 hectare, beheren wij voor derden, maar het merendeel is daadwerkelijk in eigendom bij Landschap Overijssel. Bos, grasland en heide- en veenlandschappen hebben het grootste aandeel in de beheerde oppervlakte.

Afgelopen jaar hebben wij ruim 2.050 hectare verpacht aan 165 agrarische bedrijven. Wij streven daarbij naar een langjarige samenwerking.

Dit jaar zijn ook de gevolgen van de jarenlange droogte steeds meer zichtbaar. Met name oude bomen en naaldboompercelen hebben hier veel last van gehad. Vanwege de veiligheid in onze bossen, hebben we deze bomen her en der moeten verwijderen. In onze terreinen, bijvoorbeeld Lonnekerberg en Hof Espelo hebben we inrichtingsmaatregelen genomen om de droogte te bestrijden. Met name het verondiepen van watergangen heeft naar verwachting een aanzienlijk positief effect.

In 2022 hebben we, als onderdeel van onze eigen plancyclus en de verplichtingen vanuit het Kwaliteitshandboek Natuurbeheer, voor 10 gebieden de beheerplannen vernieuwd. In deze plannen bepalen we de koers van het beheer voor de komende 12 jaar, waarin nadrukkelijk wordt ingegaan op natuurbeheer, erfgoed, beleving en de financiële componenten.

Oppervlakte per natuurtype

Om de financiële reserves aan te zuiveren voor investeringen die bij onze doelstellingen of verdienmodellen passen, is in 2019 besloten tot vervreemding van eigendommen. Het betreft eigendommen die niet direct bijdragen aan onze doelstelling of waarbij de vervreemding ons in een positie brengt dat we op een andere plek meerwaarde voor de natuur kunnen realiseren. In 2022 is een klein areaal vervreemd. Naast gronden worden ook gebouwen die we in eigendom hebben, verpacht of verhuurd. Een deel van die gebouwen wordt gebruikt door onze eigen organisatie. Aan deze gebouwen is, conform de vastgestelde meerjarenplanning, onderhoud uitgevoerd.

Toezicht

Toezicht is een belangrijke factor bij het beschermen van belangrijke flora en fauna, bijvoorbeeld tijdens de broedtijd. Ook bij het begeleiden van publiek is toezicht wenselijk. In 2022 is de drukte in onze terreinen nog steeds aanzienlijk, wat soms ook leidt tot ongewenste situaties. Dat vergt continue aandacht, ook omdat het soms tot gevaarlijke situaties voor onze mensen leidt. Helaas wordt het toezicht in onze terreinen nog steeds heel beperkt financieel ondersteund door de overheid en zijn we genoodzaakt keuzes te maken. In 2022 is voor het eerst een bijdrage in de kosten ontvangen van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Mede omdat onze BOA's vaak alleen in het veld aanwezig zijn, is toestemming verkregen voor het dragen van bewapening, in de vorm van handboeien, pepperspray en wapenstok. Voor het eerst is ook

een goedkeuring verkregen voor het dragen van een vuurwapen.

Erfgoed en Cultuurhistorie

Landschap Overijssel zet zich niet alleen in voor natuurbeheer, maar ook voor behoud van erfgoed dat het landschap betekenis geeft. Om erfgoed en cultuurhistorie op onze eigen terreinen te beschermen, heeft Landschap Overijssel een Erfgoedvisie ontwikkeld. In de herziening van de beheerplannen die we voor de verschillende terreinen hebben, heeft erfgoed een nadrukkelijke rol gekregen. Deze beheerplannen geven een afgewogen inzicht in het beheer en de doorontwikkeling van deze terreinen. Ook in plannen die zijn ingestoken vanuit een ander aspect (bijv. natuurherstel) heeft erfgoed een belangrijke rol. Voorbeeld daarvoor is het natuurherstelplan op de Lemelerberg, waarbij erfgoed in enkele deelgebieden leidend was bij de inpassing van de maatregelen. Hiermee kunnen erfgoedelementen als grafheuvels, raatakkers en het oorspronkelijke landschapsontwerp worden beschermd en hersteld.

2.3 Landschapsbeheer

In het programma landschapsbeheer zetten we ons op het stimuleren en organiseren van landschapsbeheer in Overijssel. Dit doen we via twee sporen.

Voor de Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel (SGBDO) verzorgt Landschap Overijssel de backoffice. De SGBDO heeft met ca. 1.850 grondeigenaren en –gebruikers contracten voor het beheer van landschapselementen op hun grond. Het systeem is uniek in Nederland om dat wordt gewerkt met 21 en 30 jarige contracten. In de huidige discussie over de transitie naar een duurzame landbouw, is dit een waardevol gegeven. In 2022 hebben we de waarde van de Groene en Blauwe Diensten ingebracht op de vele tafels die hierover praten zoals de Gebiedsgerichte Aanpak en het Provinciaal Plan Landelijk Gebied in Overijssel, maar ook in de ontwikkeling van de Aanvalsplan Landschap op landelijk niveau. Ondertussen is het werk voor de SGBDO verder gegaan. Dit betekent

dat controles, uitbetalingen, en cursussen zijn gegeven. Ook zijn er in 2022 weer nieuwe contracten opgesteld.

Behaalde resultaten SGBDO eind 2022

- 63 kilometer bomenrijen;
- 73 kilometer elzensingels;
- 316 ha geriefhoutbosjes;
- 51 kilometer heggen en hagen;
- 35 ha hoogstamfruitboomgaarden;
- 1.060 kilometer houtwallen;
- 3.100 knotbomen;
- 40 kilometer lanen;
- 500 poelen;
- 500 kilometer rasters;
- 1.500 solitaire bomen;
- 65 kilometer toegankelijkheid;
- 5 ha zoombeheer;

Daarnaast staan ook nog vele andere elementen – van knoteiken tot essenstoven, van rietlanden tot grafheuvels en van dassenrasters tot bloemrijke akkerranden – onder contract.

Het programma Streekeigen Landschapsbeheer is het tweede spoor. Hierin stimuleren en ondersteunen we burgerinitiatieven die zich willen inzetten voor het landschap en de natuur in hun omgeving. Ook individuele grondeigenaren kunnen een eerste advies krijgen. In 2022 zijn 691 vragen van particuliere grondeigenaren behandeld. Daarnaast zijn diverse initiatieven ondersteund. Variërend van kleine plantdagen tot grotere plannen om het beheer van het landschap in een buurtschap voor een langere periode te organiseren. En vanuit dit project zijn ook weer boomdeeldagen georganiseerd. Dit jaar deden hier 17 gemeenten aan mee. In deze gemeenten konden particulieren tegen sterk gereduceerd tarief struiken en bomen krijgen voor hun stuk grond in het buitengebied. Het budget is in alle gemeenten besteed en deze boomdeeldagen waren een succes.

2.4 Natuur en Landschapsbeleving

In 2022 pakten we met beleving flink uit wegens ons 90-jaar jubileum. Met de campagne 'Elke vierkante meter telt' hebben we mensen opgeroepen om het landschap nu te steunen. Met het Wilminktheater & Muziekcentrum Enschede hebben we het Natuurlijk Theater van het Landschap georganiseerd. Mensen die een kaartje kochten, hebben later in het jaar op één van onze plantdagen bomen aangeplant. Voor het 90-jarig bestaan hebben we nog meer gedaan zoals tuinconcerten op de Horte en Hof Espelo van o.a. FRÉ en Roos Blufpand, een podcast, en acht jubileumroutes.

Onze routes waren minder in trek dan het vorige jaar. Op zich verklaarbaar omdat in 2021 corona maakte dat er extra routes zijn gedownload. Voor 2022 zijn we content met de bijna 400.000 downloads.

Extern timmerde Landschap Overijssel ook aan de weg met panelen die we geplaatst hebben bij landbouwmuseum de Laarman bij de Luttenberg en bij kinderopvang 't Schoapie naast het Boetelerveld.

2.5 Vrijwilligers

Begin 2022 had het vrijwilligerswerk nog last van corona. Gelukkig was vrij snel in 2022 alles weer mogelijk. Dit betekent dat in loop van 2022 eigenlijk vrijwilligerswerk weer normaal kon opereren. Belangrijk aandachtspunt in de coronatijd was het relatiebeheer om te zorgen dat vrijwilligers aangehaakt bleven bij hun 'groen vrijwilligerswerk'. Dat is redelijk gelukt. Een aandachtspunt is het behouden van het aantal vrijwillige mentoren die groepen kunnen bereiken. Voor de toekomst willen we de groep van 287 mentoren graag uitbreiden. Verder zijn we gestart met nieuwe type groepen op te zetten. Zo is er een noabergroep in Langenholte opgezet. Dat zijn de burens van dit natuurgebied, die zich gaan inzetten voor dit gebied. Het opzetten van nieuwe groepen en een andere manier van organiseren van groen vrijwilligerswerk, is de uitdaging van de toekomst. Dit bleek ook uit het symposium van de provincie Overijssel in het najaar.

De vrijwilliger van de toekomst is anders dan de vrijwilliger van nu. Dat zal de uitdaging voor de toekomst worden.

2.6 Belangenbehartiging

2022 was een dynamisch jaar wat betreft ontwikkelingen die invloed hadden op onze doelstellingen. De Gebiedsgerichte Aanpak stikstof kreeg vorm via het Provinciaal programma Landelijk Gebied (PPLG). De provincie heeft eind 2022 een eerste versie hiervan opgeleverd. Wij hebben in de diverse regio's hierover mee gepraat en ook provinciaal onze inbreng gehad. Het PPLG is nauw verbonden aan de nieuwe omgevingsvisie die de provincie Overijssel momenteel ontwikkelt. Hiervan heeft de provincie de bouwstenen in 2022 ook gepresenteerd. We zien een integrale benadering van het landelijk gebied die we toejuichen. Opgaven zoals natuurversterking, stikstof, water en klimaat en landbouw kunnen niet los van elkaar worden gezien. We zien dit ook aan de dossiers waar we bij betrokken zijn: Zoetwatervoorziening Oost Nederland (ZON), drinkwaterwinningen, de Regionale Energie Strategieën (RES), lokale initiatieven op gebied van groenblauwe dooradering en ecosysteemdiensten zoals Twente Bloeit en Salland Loont. Ze hangen veelal met elkaar samen.

2.7 Lobby en beïnvloeding

Net zoals in 2021 zijn we in 2022 ingehuurd door de provincie om een bijdrage te leveren aan het gebiedsteam voor de Gebiedsgerichte Aanpak in Salland. Een langjarige bijdrage leveren we aan Gastvrij Overijssel. Wij coördineren hierin de groene agenda. Op meerdere plekken stimuleren we dit. Daarnaast hebben we in dit programma in het kader van het 90-jarig bestaan specifieke activiteiten uitgevoerd zoals in het voorwoord ook is beschreven. In dit programma doen we specifieke actie gericht op de beïnvloeding van bepaalde doelgroepen.

2.8 Kennis en Kunde

Dit programma richt zich op het onderzoeken, verzamelen en vooral ook delen van kennis en kunde om zo bij te dragen aan onze ambities en doelen. In dit programma draaien we diverse projecten gericht op erfgoed, ecologie en landschapsbeheer.

Voor het Nationale Park Sallandse Heuvelrug hebben we een landschapsbiografie gemaakt. De gedachte is dat historisch en landschappelijk gezien de natuurterreinen niet op zichzelf staan. Ze zijn een onderdeel van een landschap. De landschapsbiografie laat zien wat de samenhang in het landschap is. In het landschap liggen diverse dorpslandschappen. Voor drie dorpen hebben we dit met bewoners verder uitgewerkt en hiervan zijn drie films, zogenoemde minikronieken, gemaakt. In de uitpuilende zalen zijn deze drie films getoond in elk dorp. Het laat zien dat mensen trots zijn op hun landschap.

In het Vechtdal is een simpele vorm van een landschapsbiografie gemaakt. En in 2022 zijn we samen met Het Drentse Landschap ook begonnen met het maken van een landschapsbiografie voor het Reestdal. Een unieke grensrivier en beekdal tussen Overijssel en Drenthe in. Het Kenniscentrum Landschap van de Rijksuniversiteit Groningen maakt deze biografie. Het is voor ons een onderlegger voor een Reestdalvisie die we in 2023 willen maken.

In Enschede hebben we onze studie naar onze landgoederen afgerond. Deze hebben allemaal een historische link met de textielondernemers uit de begin van de 20^e eeuw. Voor deze zogenoemde Landgoederen van Textiel hebben we in kaart gebracht welke ideeën en ontwerpen men had gemaakt hiervoor. Deze zijn uitgewerkt in een mooi boek dat begin 2023 wordt gepresenteerd. Onze ambitie is om de landgoederen ook meer in de gedachte van deze ontwerpen een impuls te geven.

Eén van onze ambities is om de Groenblauwe Dooradering te versterken in Overijssel. Daarvoor is het belangrijk om te weten hoeveel landschapselementen er zijn. In opdracht van de gemeente Enschede hebben we via onder andere

GIS-analyses in kaart gebracht hoeveel landschapselementen er zijn en ook waar het beste geïnvesteerd kan worden in de versterking van het netwerk van deze landschapselementen. Deze input gebruikt de gemeente om specifiek beleid op dit onderwerp te gaan maken.

2.9 Uitvoering

Uitvoering is een groot programma en ook ons meest zichtbare programma. In dit programma voeren we namelijk de projecten uit, die we in de voorliggende periodes hebben ontwikkeld. De doelstelling van deze projecten is altijd gelijk (versterking van natuur, erfgoed en landschap), maar de omvang en uitvoeringswijze zijn immer anders. Een mooi voorbeeld van een klein, maar impactvol project is het project dat we samen met kinderopvang 't Schoapie hebben gedaan: een prachtig wandelpad met de aanplant van landschapselementen.

Maar ook grote projecten kunnen snel resultaat opleveren, zoals het project Nieuw bos, wat we samen met Provincie Overijssel, Trees for All en gemeente Enschede hebben gedaan. Hier hebben we ruim 12 hectare voorzien van nieuw bos, wat we samen met vrijwilligers hebben geplant. Met Trees for All hebben we ook mooie stappen gemaakt op het vlak van de Groenblauwe Dooradering in onze provincie. Samen hebben we ruim 160.000 bomen geplant. In het gebiedje Zuidelijke Vechtdijk in de gemeente Dalfsen hebben we soortgerichte maatregelen genomen voor onder andere Grauwe klauwier.

2.10 Vernieuwing

Vernieuwing is een ondersteunend programma dat bijdraagt aan onze doelstellingen door kennisontwikkeling, agendering en visievorming op organisatieniveau. Dit jaar hebben we eindelijk onze landgoedvisie voor Beerze afgerond. Een project dat we samen met de inwoners van Beerze, onze pachters en de gemeente hebben opgepakt. Deze

visie schetst de ontwikkeling van het landgoed op de lange termijn. In dit programma hebben we dit jaar ook onze Meerjarenvisie opgepakt, die uiteindelijk is uitgewerkt in 6 externe ambities en 2 interne randvoorwaardelijkheden. Deze ambities vormen de basis voor de programmaplannen voor de komende jaren.

In het rijtje Visies, hebben we in 2022 onze Natuurvisie afgerond. Deze geeft aan hoe wij aankijken tegen de natuur in Overijssel en onze terreinen specifiek.

2.11 Natura 2000

In Nederland neemt de variatie aan planten en dieren al decennialang drastisch af. Wanneer soorten verdwijnen, loopt ons ecosysteem schade op. Landschap Overijssel beheert negen Natura 2000-gebieden die vanwege hun soortenrijkdom zo bijzonder zijn dat we vanuit Europa de verplichting (en de kans!) krijgen ze extra te beschermen. In 2022 zijn we weer een stap verder gekomen in deze gebieden.

Dit is zonder meer een jaar geweest dat in het teken stond van uitvoering. In een groot aantal van onze terreinen zijn de zogenaamde “interne maatregelen” uitgevoerd. De maatregelen vonden plaats in het kader van de zogenaamde provinciale Ontwikkelagenda, maar ook in het kader van de Rijksregelingen Versneld Natuurherstel. Waar mogelijk hebben we de verschillende financieringsbronnen gecombineerd, zodat de maatregelen integraal en in één werkgang zijn uitgevoerd. Zo zijn maatregelen uitgevoerd in het Wierdense Veld, Lemelerberg, Manderheide, Bergvennen, Buitenlanden Langenholte, Boetelerveld en Aamsveen. In een aantal gebieden konden we in het groeiseizoen van 2022 ook al de resultaten beginnen te zien, al duurt het daadwerkelijke herstel natuurlijk langer.

In de diverse deelgebieden van de Gebiedsgerichte Aanpak stikstof én op het overkoepelende provinciale niveau van het PPLG hebben we uitvoerig meegedaan in het vinden van de

puzzelstukjes voor de ingewikkelde puzzel die we hebben te leggen in het landelijke gebied.

2.12 *Communicatie*

Als Landschap Overijssel zijn we steeds volop in gesprek met onze omgeving. Zeker in ons jubileumjaar hebben we daar extra aandacht aan besteed door natuurlijk theater (in samenwerking met het Wilmink Theater) en een serie wandelingen in de regionale media. De nieuwe website, die in 2022 is gelanceerd, draagt bij aan de interactie met de inwoners van Overijssel en andere stakeholders. We bieden er veel informatie over ons werk, maar nodigen bezoekers ook uit zelf de handen uit de mouwen te steken. Zelfstandig of samen, met de buurt of met Landschap Overijssel. Op onze social mediakanalen nam het aantal volgers en daarmee de interactie wederom toe met een uitschieter voor LinkedIn.

Handelingsperspectief

Binnen projecten met inwoners richten wij ons steeds meer op het individu. Wij moedigen mensen aan om zelf invulling te geven aan het handelingsperspectief voor het landschap. Een voorbeeld hiervan is het project streekeigen landschapsbeheer waarin we gericht in gesprek zijn met inwoners en gemeenten over de mogelijkheden tot langjarig landschapsbeheer. Donateurs ontvangen vier keer per jaar (ieder seizoen) een gevarieerd magazine met artikelen over natuur, landschap en erfgoed in Overijssel. Voor extra informatie is er de Groene Verdieping. Zo zijn we in 2022 onder meer ingegaan op onze visie op het verduurzamen van natuur en landbouw en de acties die we daaraan verbonden hebben.

Online media

De toegenomen belangstelling van de samenleving voor natuur en landschap blijkt ook uit de cijfers van onze social media-kanalen. Ook in 2022 hebben wij als organisatie nog meer ingezet op het delen van relevante content via Facebook, Instagram, LinkedIn en Twitter.

Facebook: 9.985 volgers (+ 5,6%)

Facebook is ons belangrijkste kanaal in onze contentstrategie. Opvallend in de interactie met Facebookvolgers is de kritische blik, vooral op onderwerpen die ook landelijk tot verdeeldheid leiden zoals stikstofuitstoot en bomenkap. Eind 2022 hebben we getest met betaalde advertenties om donateurs te werven. De resultaten waren matig: 12 nieuwe donateurs. Anderzijds creëerden we met de actie een grote zichtbaarheid onder niet-volgers met 191.003 weergaven.

Instagram: 2.753 volgers (+11,7%)

Aantrekkelijke beelden en feelgoodberichten staan centraal op dit kanaal. Dat biedt ons de mogelijkheid om te focussen op visuele aantrekkingskracht van het landschap, de natuur en het erfgoed van Overijssel.

Twitter: 5.313 volgers (-1,1%)

Het aantal volgers op Twitter is nagenoeg gelijk aan dat van 2021.

LinkedIn: 3.407 volgers (+37,8%)

In 2022 hebben we net als het voorgaande jaar stevig actiever ingezet in onze communicatiestrategie.

Website

De website www.landschapoverijssel.nl is in 2022 geheel vernieuwd. Belangrijke uitgangspunten daarbij waren gebruiksvriendelijkheid, een goede navigatie en een aantrekkelijke presentatie die bezoekers enthousiasmeert om zelf het landschap, de natuur en het erfgoed van Overijssel te omarmen. Deze site biedt onze achterban en geïnteresseerden een uitstekende bron voor informatie over onze natuurgebieden, aanbod routes, activiteiten, projecten, onze organisatie, visie, missie en taken.

2.13 *Fondsenwerving*

Landschap Overijssel heeft in 2022 wederom op drie lijnen van fondsenwerving ingezet om bestaande inkomsten veilig te stellen en nieuwe inkomsten te realiseren.

1. Vaste donateurs en incidentele gevers, (periodieke) schenkers en nalatenschappen;
2. Bedrijfsvrienden;
3. Vermogensfondsen.

Wij zijn alle gevers, groot en klein, bijzonder erkentelijk voor de (toegezegde) bijdragen die wij in 2022 hebben mogen ontvangen.

In 2022 is de vacature van de nieuwe functie fondsenwerver vervuld. Er ligt ondertussen een strategie voor fondsenwerving waarin bovenstaande drie fondsenwervingstrajecten zijn uitgewerkt. Hierin wordt ingespeeld op de meest actuele maatschappelijke trends zoals de behoefte van donateurs om meer persoonlijk, zicht- en tastbaar en dicht bij huis bij te kunnen dragen aan Landschap Overijssel, de sterker wordende drijfveren van het bedrijfsleven om maatschappelijk verantwoord te ondernemen en daarin meer 'groen' te worden, en de wens van vermogensfondsen om een daadwerkelijk verschil te kunnen maken. Dit betekent voor ons dat er nog meer energie gestoken zal worden in gekend worden door en leren kennen van onze achterban, financierders en samenwerkingspartners. Omdat alleen samen dat benodigde verschil gemaakt kan worden. En dat samen geldt zowel buiten als binnen de organisatie.

Donaties en giften, (periodieke) schenkingen en nalatenschappen

In 2022 is de website vernieuwd en daarmee hebben zich nieuwe mogelijkheden ontwikkeld om – potentiële- donateurs op de inzet van Landschap Overijssel te wijzen en de verbinding tussen Landschap Overijssel en haar achterban te verdiepen en verbreden. Er is o.a., in het kader van het 90 jarig jubileum, door 46 mensen gebruik gemaakt van kennismakingsdonateurschappen. Daarnaast is er een doorlopende campagne 'Elke m2 telt' opgezet die als belangrijke kapstok dient voor diverse sub campagnes, zoals de kerstcampagne (o.a. met behulp van advertenties op sociale media) voor meer donateurs; er is een flyer ontwikkeld om de werving ervan te vergemakkelijken, met behulp van een QR code. Er zijn daarnaast 10 paaltjes met een QR code geplaatst op relatief druk bezochte plekken in onze natuurterreinen voor spontane giften.

Verder is er, net als in 2021, een direct mailing uitgegaan die heeft geleid tot 233 nieuwe donateurs. Helaas was de respons beperkt (gemiddeld tussen de 0,5 en 1%). De oorlog in de

Oekraïne en energiecrisis hebben een groot deel van 2022 behoorlijk impact gehad op de geefbereidheid van donateurs. Desondanks bereikte Landschap Overijssel op 31 december 2022 totaal 9.040 donateurs.

Daarnaast mochten we in 2022 diverse giften ontvangen, zowel specifiek voor een doel als vrij besteedbaar. In 2022 hebben we wederom veel aandacht besteed aan de mogelijkheid voor mensen om na te laten aan Landschap Overijssel, met name via de vernieuwde website. Hierdoor hebben wij een extra impuls kunnen geven aan de revitalisatie van landgoed Soeslo en landgoed De Horte. Via onze communicatiekanalen, contacten en bijeenkomsten werken wij actief aan het behoud en de groei van het aantal donateurs en vrienden. Bij activiteiten en evenementen zetten we promotieteams in.

Bedrijfsvrienden

In 2022 zijn de volgende bedrijven Bronzen Vriend van Landschap Overijssel geworden: Aannemersbedrijf Bouwhuis, de firma Heutink en landschapsontwerpers Odin. We zoeken andere vormen van samenwerking met landgoed Den Woesten Heide en kinderdagverblijf De Reggekrummel. Vanwege alle festiviteiten in het kader van 90 jaar Landschap Overijssel is er dit jaar maar één –overigens zeer goed bezocht- vriendenontbijt geweest op de Lemelerberg. Naast de standaard bedrijfsvriendschappen Brons, Zilver en Goud zijn we in 2022 samenwerkingen op maat aangegaan dan wel doorgezet met o.a. Slimstock en Royal Haskoning.

Vermogensfondsen

In 2022 ontvingen wij van verschillende vermogensfondsen een (toezegging voor een) bijdrage voor de realisatie van projecten. De Nationale Postcode Loterij is al jaren een zeer belangrijke partner, zo ook in 2022. Hun genereuze bijdrage verzorgt een essentiële basis voor een maximaal bereik voor onze doelstellingen. Hierdoor kan Landschap Overijssel zich telkens vernieuwend profileren in innovatieve projecten. Een deel kwam van fondsen waarvan Landschap Overijssel vaste begunstigde is. Dankzij de fondsen Van Tarel Bruins, Ars Donandi, Hedwig Carolina, A.A.M. Bijleveld, de Stichting Sallandse Heuvelrug en

het Marke van Streukel Fonds zijn uiteenlopende projecten mogelijk gemaakt. Er zijn (eerste) anti verdrogingsmaatregelen getroffen op de Lonnekerberg en bij het Usselerveen. Er is een eco corridor langs de Reest gecreëerd en bijzondere flora en fauna in de uiterwaarden van de Westerveldse kolk hebben een extra zetje gekregen. Daarnaast zijn heidekoeien in de Bergvennen aangeschaft en hebben we ook een cruciale bijdrage mogen ontvangen voor de bouw van de duiventil op landgoed De Horte.

Het Prins Bernhard Cultuurfonds heeft nader kunnen kennismaken met het werk en de uitdagingen van Landschap Overijssel tijdens een veldbezoek. Het fonds heeft zich in 2022, zowel nationaal als provinciaal, gecommitteerd aan bijdragen voor aanleg en herstel van landschapselementen, grondaankoop bij de Tempelkolk en voor de aanschaf van accu bosmaaiers. Het Dinamofonds heeft in 2022 bijgedragen aan het welzijn van de schaapskudde van Landschap Overijssel op de Lemelerberg en aan de herinrichting van een nieuw stuk grond aan de Grevengoorweg in Enschede.

Landschap Overijssel heeft de samenwerking met drie nieuwe fondsen geëntameerd. Met het Hugo de Vriesfonds ten behoeve van Groen erfgoed, en met de Bredius Stichting en met Fonds 1999. De Stichting EMKA, waar Landschap Overijssel de afgelopen jaren veel mee had samengewerkt, heeft –in zijn laatste bijdrage vanwege de opheffing van de stichting- een royale bijdrage geleverd aan de revitalisatie van het landgoed Soeslo bij Zwolle.

HOOFDSTUK 3

3. Organisatie

3.1 Organisatiestructuur

Landschap Overijssel staat onder leiding van de directeur-bestuurder. De directie bestaat uit één persoon. De Raad van Toezicht is belast met het houden van integraal toezicht op het beleid. De dagelijkse aansturing van de organisatie gebeurt vanuit een managementteam waarin naast de directeur-bestuurder ook drie managers met eigen verantwoordelijkheden zitting hebben.

Sinds 2020 werken wij in programma's. Deze is gestoeld op de *Theory of Change*. Onderstaande programmastructuur heeft zich in 2022 verder uitgekristalliseerd en wordt in 2023 voortgezet.

De programma indeling is als volgt:

Kerntaken

Terrein- en gebouwenbeheer	TGB
Landschapsbeheer	LSB
Beleving	NLB
Vrijwilligerswerk	VRW
Belangenbehartiging	BEL

Ondersteunende taken

Communicatie	COM
Fondsenwerving	FWV
Organisatie	ORG
Personeelszaken	PER

Ontwikkeltaken

Lobby & Beïnvloeding	LEB
Kennis en Kunde	KEK

Uitvoering	UIT
Vernieuwingen	VER
Natura 2000	N2K

3.2 Verslag van de directie

In 2022 werd het MT versterkt met een manager Organisatie, Ina Gerrits. Zij heeft o.a. als taak het HR-beleid verder te professionaliseren. Het managementteam vergaderde in 2022 wekelijks, ook in aanwezigheid van de controller. De MT-vergadering heeft als doel om besluiten te nemen en op strategisch niveau te discussiëren. De managers zijn verantwoordelijk voor het programmamanagement en bewaken de focus in het programma in aansluiting op de strategische doelstellingen van de organisatie en in samenspraak met de medewerkers die aan het programma werken.

Het jaarplan 2022 vormde de basis voor de sturing en uitvoering van de activiteiten in 2022. Centraal stonden Natura2000 en begin van de discussie over gebiedsprocessen, maar ook de intensievere samenwerking met bedrijfsleven en andere partijen.

De samenwerking met de ondernemingsraad (OR) is waardevol voor de directie. De ondernemingsraad had een opbouwende houding en heeft meegedacht over maatregelen om de werknemers zo goed mogelijk te ondersteunen in de coronaperiode. Ook is de OR intensief betrokken bij de vernieuwing van het HR-beleid.

LandschappenNL is de landelijke koepel van Landschap Overijssel. De directeur-bestuurder en adjunct-directeur nemen deel aan het Directeuren Beraad en het Directeuren Rentmeesters Overleg van LandschappenNL. De koepel vervult ook de werkgeversrol in het Sociaal Overleg in het kader van de CAO.

In 2022 is net als in voorgaande jaren ingezet op goede samenwerkingsverbanden met andere partijen. Waar mogelijk willen we gezamenlijk optrekken en afstemmen met partners. Een nauwe samenwerking is er met andere groene organisaties in Overijssel: Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten

en Natuur en Milieu Overijssel. Maar ook met Overijssels Particulier Grondbezit zijn de contacten intensief en goed. We realiseren ons allen dat we een verantwoordelijkheid hebben voor het landschap en de natuur in Overijssel. Ook zijn de contacten met gemeenten verder geïntensiveerd. Met het bedrijfsleven zijn individueel of in groepsverband activiteiten georganiseerd, zoals o.a. een wandeling met IKT (Industriële Kring Twente).

Een speciale samenwerking hebben we met de Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel. We hebben een zakelijke overeenkomst om de werkzaamheden voor deze organisatie te doen. Maar we zetten ons ook gezamenlijk in om het systeem van Groene en Blauwe Diensten een vervolg te geven. In dat kader zijn we ook één van de initiatiefnemers van Salland Loont, waar we zitting in de stuurgroep hebben, en Twente Bloeit.

De terreinbeherende organisaties hebben ook een gezamenlijke vertegenwoordiging in de Fauna Beheer Eenheid (FBE). Faunabeheer en jacht leverden ook in 2022 weer een aantal dossiers op die aandacht hebben gevraagd: de bestrijding van ganzen, de komst van de wolf en de bestrijding van invasieve exoten.

We zijn ook betrokken bij de plannen om een Nationaal Park Sallandse Heuvelrug en Twents Reggedal te maken. Wij zien de meerwaarde van zo'n Nationaal Park op basis van een landschapsbiografie. We hebben nu zitting in het kernbestuur en het Breed Bestuurlijk Overleg.

Ook met de provincie Overijssel wordt op project- en programma niveau goed samengewerkt. Zo werken we gezamenlijk aan het N2000-programma en doen we projecten in het kader van Natuur voor Elkaar, waaronder vrijwilligerswerk, soortenbescherming en Streekeigen Landschapsbeheer. Met Het Oversticht en het Kunstenlab Deventer vormen we het Atelier Overijssel. De directeur-bestuurder heeft zitting in het bestuur van het Atelier. In 2022 is hard gewerkt aan het onderwerp Water. Daar is een rapport afgeleverd over de waterproblematiek in Twente (en met name het stedelijk gebied) tot 2075. De

discussies hierover met o.a. de gemeenten waren erg nuttig.

Belangrijke bestuurlijke dossiers in 2022 waren N2000 en in aanvulling hierop NPLG/PPLG, droogte en stikstof. In het N2000-dossier is goede voortgang geboekt, interne maatregelen zijn in bepaalde gebieden afgerond en ook zijn er besluiten genomen over Provinciale Inpassingsplannen. Stikstof en droogte blijven het belangrijkste dossier bestuurlijk gezien. De Gebiedsgerichte Aanpak Stikstof heeft nog geen resultaten geboekt, in afwachting o.a. van landelijk beleid rondom het NPLG en klimaat. Het nieuwe kabinet heeft in haar regeerakkoord haar ambities duidelijk gemaakt, maar heeft nog geen heldere kaders voor provincies gepresenteerd.

Het platform Samen Werkt Beter bleek ook in 2022 van waarde. Landschap Overijssel hecht eraan dat we als partijen in het landelijk gebied op een correcte en open wijze in gesprek blijven. Wat ons betreft is Samen Werkt Beter hiervoor een goed instrument, in welke vorm dan ook de komende jaren. Naast Samen Werkt Beter heeft Landschap Overijssel ook zitting in de stuurgroep 'Natuur voor Elkaar'.

3.3 Verslag van de Raad van Toezicht

Na ruim twee jaar waarin de coronapandemie ons leven en onze activiteiten, ook bij de stichting Landschap Overijssel, in hoge mate beheerste, konden we die periode in de loop van 2022 gelukkig grotendeels achter ons laten. Daarbij moet dan wel bedacht worden dat velen nog worstelen met de naweën van de pandemie, en dat de gebeurtenissen van de afgelopen jaren ons ook weer eens confronteerden met het feit dat onverwachte gebeurtenissen, van welke aard dan ook, nog altijd een grote inbreuk op het dagelijks leven en min of meer vaste routines kunnen hebben.

Begin 2022 diende zich ook al een volgende indringende gebeurtenis aan: de Russische inval in Oekraïne, en daarna de deels daardoor veroorzaakte, energiecrisis en inflatie. De gevolgen hiervan voor de lange termijn zijn nog grotendeels

onduidelijk. Specifiek op het gebied van landschap en natuur ontstond in ons land grote maatschappelijke spanning naar aanleiding van plannen van de regering om de problemen rond uitstoot en neerslag van stikstof vanuit de agrarische sector aan te pakken. De verdere uitwerking van de plannen laat nog altijd op zich wachten.

De oorlog in Oekraïne leidde tot een stroom vluchtelingen; ook in Nederland werden er velen opgevangen. Landschap Overijssel nam daarin zijn aandeel, door gezinnen uit Oekraïne in een van haar gebouwen te huisvesten. Zij hebben hier een veilige en rustige plek gevonden.

Ondanks zorgen over corona, inflatie, energie, stikstof en de oorlog in Oost-Europa kijkt de raad van toezicht van Landschap Overijssel terug op een goed jaar. De organisatie heeft in 2022 goede resultaten behaald. Landschap Overijssel was actief en zichtbaar in de provincie. Het 90-jarig bestaan is aangegrepen om de stichting nog eens extra onder de aandacht van de Overijsselse samenleving te brengen. Op 6 oktober is aan de commissaris van de Koning in Overijssel, de heer A. Heidema, het Jubileumboek 'In het hart van het Overijssels Landschap' aangeboden.

Ook in financiële zin heeft de organisatie een goed jaar achter zich: het jaar is afgesloten in lijn met de begroting.

De opgaven in het landelijk gebied stellen behoorlijke eisen aan de medewerkers: het personeelsbestand van de organisatie is dan ook gegroeid. De samenwerking met verschillende stakeholders in gebiedsprocessen werd er, mede door de discussie over de aanpak van het stikstofprobleem en het verzet daartegen in de agrarische sector, niet eenvoudiger op. Dat heeft veel van onze medewerkers gevraagd; de raad van toezicht waardeert hun professionaliteit, inzet en betrokkenheid in deze lastige omstandigheden ten zeerste.

De raad van toezicht heeft in 2022 zeven keer vergaderd. Er is onder andere gesproken over de samenwerking met de provincie Overijssel, het provinciaal plan voor het landelijk gebied (PPLG), het kabinetsbeleid inzake stikstof en natuur, de

meerjarenvisie, erfgoed, fondsenwerving, vrijwilligerswerk, de natuurvisie, landschap en gezondheid, transacties inzake gronden en gebouwen, het zogenaamd 'staatssteundossier', en het 90-jarig bestaan van Landschap Overijssel. Vaste onderwerpen zijn uiteraard de begroting, jaarrekening, en kwartaalrapportages.

Op 26 augustus waren in een strategische bespreking van het thema 'water' mevr. dr. Annemieke Traag, namens het Drinkwaterbedrijf Vitens, en de heer David van Raalten, namens het waterschap Drents Overijsselse Delta te gast.

De raad van toezicht kent een auditcommissie en een remuneratiecommissie die elk twee of drie keer heeft vergaderd.

De heer Jannes Jansen werd in 2022 herbenoemd voor een tweede termijn. Mevrouw Ellen Kuipers, deelnemer in het programma 'het nieuwe toezicht', woonde als 'stagiaire' de vergaderingen van de raad van toezicht bij. Zij heeft bij een aantal gelegenheden waardevolle feedback gegeven.

De raad van toezicht kijkt terug op een intensief jaar, waarin met alle betrokkenen in en om de organisatie uitstekend is samengewerkt. Zij dankt alle medewerkers en de leiding van de organisatie voor hun grote inzet en betrokkenheid bij landschap en natuur in Overijssel.

Namens de raad van toezicht,
Anne Flierman
voorzitter

3.4 Personeel

Het personeelsbeleid richt zich op een inzet en ontwikkeling van medewerkers zodat de doelstellingen van Landschap Overijssel kunnen worden gerealiseerd. Daarvoor is het van belang dat de medewerkers deskundig en gemotiveerd zijn maar ook wendbaar en slagvaardig opereren. De voortdurende veranderingen in onze omgeving vragen een flexibele organisatie en een voortdurende ontwikkeling van de medewerkers. Landschap Overijssel ondersteunt die ontwikkeling en stuurt daarbij op vakkennis en ervaring en op

competenties, gedrag en vaardigheden, die bijdragen aan de organisatiedoelstelling. Daarnaast ligt de focus op duurzame inzetbaarheid, waar het thema vitaal blijven nu en in de nabije toekomst veel aandacht krijgt. In het missie/visie document zijn de kernwaarden en kerncompetenties van de organisatie geformuleerd.

Functioneringsmanagement

Het functioneringsmanagement met bijbehorende functiematrix, competentiematrix en functieprofielen zijn verankerd binnen de organisatie in het Goede gesprek en in de maatwerk gesprekken en biedt ondersteuning aan de individuele personeelsontwikkeling. Het functioneringsmanagement past binnen de randvoorwaarden van de Raam-CAO Bos en Natuur Ondernemingsdeel De Landschappen. Het functioneringsmanagement geeft een basis aan de borging van de kwaliteit van het personeel. Op basis van de inhoud van het Goede gesprek en de individuele jaarplannen worden ontwikkelingsafspraken met de medewerkers gemaakt en bijbehorende opleidingen, trainingen en coaching afgesproken. Ook op persoonsniveau wordt, in relatie met het functioneringsmanagement, de komende jaren ingezet op verdere ontwikkeling en persoonlijke groei, ambitie en duurzame inzetbaarheid van de medewerker.

Samenstelling personeel

Gedurende het boekjaar bedroeg het gemiddeld aantal werknemers 57,9 FTE (2021: 50,5 FTE). Het betreft hier zowel medewerkers in vaste dienst als ook medewerkers met een tijdelijk dienstverband.

De gemiddelde leeftijd van de werknemers op 31 december 2022 is 43 jaar (2021: 43 jaar). De uitbreiding van personeel in 2022 was gelegen in de functiegroepen management, uitvoering programma's, projectmedewerking en bij ondersteuning op financiën. De schaarste op de arbeidsmarkt heeft niet geleid tot het niet kunnen invullen van openstaande vacatures; alle vacatures zijn conform benodigde competenties/vaardigheden & noodzakelijke eisen ingevuld. Het ziekteverzuim over 2022 was 7 % (2021: 7,1 %) Hiervan was het langdurig ziekteverzuim in 2022 5,2

% (2021: 5,8 %) en het kortdurend verzuim 1,8 % (2021: 1,3 %). Het langdurige ziekteverzuim is inclusief zwangerschap (0,8 %).

Scholing en opleiding

In 2022 is EUR 26k besteed aan opleiding en scholing (begroot 2022: EUR 42k, realisatie 2021: EUR 26k). In 2022 was er geen recht meer op tegemoetkoming subsidie Colland Arbeidsmarkt.

Beloningsbeleid

Alle medewerkers van Landschap Overijssel, inclusief de leden van het managementteam, worden beloond conform de Raam-CAO Bos en Natuur, ondernemingsdeel De Landschappen. In 2021 is de nieuwe CAO Bos en Natuur 2021-2023 vastgesteld. Deze CAO loopt op 1 juli 2023 af. De eerste verkennende gesprekken met de vakbonden zijn gestart in de laatste maanden van 2022 en zullen hun vervolg krijgen in 2023. Ten aanzien van de modernisering van het functiehuis hebben zich geen wijzigingen voorgedaan.

De WNT is van toepassing op Stichting Landschap Overijssel. Het voor Stichting Landschap Overijssel toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 EUR 216.000. De bezoldiging van de directeur-bestuurder, de heer Sijbom, bedroeg EUR 122.134 De bezoldiging is in overeenstemming met de salarisschalen van de Raam-CAO Bos en Natuur, ondernemingsdeel De Landschappen. Tevens wordt de regeling 'Beloning Directeuren van Goede Doelen' nageleefd.

Bezoldiging directie

De Raad van Toezicht heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd. De laatste evaluatie was in 2021. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt Landschap Overijssel de Regeling beloning directeuren van goede doelen-organisaties (zie www.goededoelennederland.nl). De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij Landschap Overijssel vond plaats door de Raad van Toezicht. Dit leidde tot een

zogenaamde BSD-score van 435 punten met een maximaal jaarinkomen van EUR 130.699.

Het voor de toetsing relevante werkelijke jaarinkomen van de directie, M. Sijbom, bedroeg EUR 122.134. Deze beloning bleef binnen de geldende maxima. Het jaarinkomen, de belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen, en de overige beloningen op termijn bleven binnen het in de regeling opgenomen maximumbedrag van EUR 130.699 per jaar.

De belaste vergoedingen/bijtellingen, de werkgeversbijdrage pensioen en de overige beloningen op termijn stonden bovendien in een redelijke verhouding tot het jaarinkomen. De hoogte en samenstelling van de bezoldiging worden in de jaarrekening toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten.

Alle leden van de Raad van Toezicht Landschap Overijssel kunnen een vacatievergoeding declareren van EUR 115,- per dagdeel. De verreeden kilometers kunnen worden gedeclareerd à EUR 0,28 per km. Het is aan de persoon in kwestie zelf om gebruik te maken van de mogelijkheid.

De volgende gedragscodes worden nageleefd:

- Gedragscode bosbeheer;
- Gedragscode natuurbeheer;
- Certificering SNL;
- Erkenningregeling Goede Doelen van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF).

Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw (BPL)

Landschap Overijssel heeft bij het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw (BPL) een pensioenverzekering afgesloten voor werknemers van 21 jaar en ouder.

WIA-hiaatverzekering

Landschap Overijssel heeft ten behoeve van haar werknemers een WIA-hiaatverzekering afgesloten. Hiermee zijn nadelige financiële gevolgen van eventuele arbeidsongeschiktheid op afdoende wijze afgedekt.

Ondernemingsraad

Conform de Wet op de Ondernemingsraden, beschikt Landschap Overijssel over een actieve

Ondernemingsraad (OR). De OR van Landschap Overijssel bestaat uit drie leden en behartigt de belangen van het personeel binnen de stichting. De ondernemingsraad heeft actief contact met de directie over (bedrijfseconomische) beslissingen die worden genomen.

De OR wordt actief betrokken bij de behandeling bij personeel gerelateerde beleidsstukken. Daarnaast wordt de OR betrokken bij begroting en jaarcijfers.

Verslag Arbo-commissie

De Arbo-commissie is in 2022 meerdere keren bij elkaar gekomen. In de reguliere vergaderingen is aandacht besteed aan het herijken van de RI&E (Risico Inventarisatie en Evaluatie) en aan veilig werken in het algemeen, zowel voor de eigen medewerkers als voor de vrijwilligers. Twee medewerkers in de organisatie hebben de taak van preventiemedewerker op zich genomen. Er zijn meerdere initiatieven die bijdragen aan de bewustwording op het gebied van veilig werken. In 2022 hebben zich geen grote ongevallen voorgedaan.

RI&E

Landschap Overijssel neemt deel aan de door de Stigas ontwikkelde digitale ARBO risico-inventarisatie. De RI&E is getoetst en er is een plan van aanpak opgesteld. Jaarlijks voeren we een RI&E uit.

BHV

We organiseren jaarlijks trainingen voor BHV-ers. Deze heeft in 2022 gelukkig weer plaatsgevonden. Ook de VHV-ers zijn in 2022 opnieuw geschoold.

Veiligheid

Veiligheid is binnen Landschap Overijssel een belangrijk aandachtspunt, zowel voor de eigen medewerkers als voor de vrijwilligers. Ten behoeve van de algemene veiligheid is een document opgesteld met afspraken over keuringsprocedures, afschrijving helmen, uitleen handmatig gereedschap, gebruik motorisch gereedschap en inwerken van nieuwe collega's (wat betreft Arbo- en BHV-zaken).

Keuring

Daar waar mogelijk en zinvol voeren we keuringen

van materieel uit in eigen beheer, met eigen (gecertificeerde) medewerkers of met ondersteuning van vrijwilligers. Voor de EHBO-materialen maken we dankbaar gebruik van DebesteEHBO.nl, een bedrijf waar mensen met achterstand tot de arbeidsmarkt de keuringen doen. De keuring van elektrische apparatuur wordt uitgevoerd in eigen beheer door een hiervoor als keurmeester opgeleide eigen medewerker.

Ziekte van Lyme

Landschap Overijssel onderkent dat werken in het groen het risico van Lyme met zich meebrengt. Zij voert daarom een actief beleid inzake het voorkomen of vroegtijdig signaleren van een tekenbeet die de ziekte van Lyme kan overbrengen. Jaarlijks stelt zij haar medewerkers in de gelegenheid deel te nemen aan het periodieke medische onderzoek naar Lyme. Ook in 2022 heeft dit onderzoek plaatsgevonden. In de preventieve zin verstrekt Landschap Overijssel informatie door middel van voorlichting. Daarnaast stelt zij beschermende kleding ter beschikking. In de curatieve zin worden hulpmiddelen verstrekt om teken goed te verwijderen.

Integriteit

Als Landschap Overijssel dragen we zorg voor een veilige en integere werkomgeving. We dragen dit uit vanuit het management en stimuleren medewerkers om eventuele integriteitskwesaties aan de orde te stellen. Om dit te faciliteren en integriteit te waarborgen hebben we onze organisatie en processen hierop ingericht. Zo hebben we een tweetal vertrouwenspersonen in onze organisatie.

Door het CBF (Toezichthouder Goede Doelen) vindt jaarlijkse toetsing plaats op ons integriteitsbeleid en de uitvoering van dit beleid. Het CBF heeft een landelijke standaard ontwikkeld waar wij als Landschap Overijssel aan willen maar ook moeten voldoen. Dit is een voortdurend ontwikkel- en verbeterproces.

In 2022 is het integriteitsbeleid verder ontwikkeld en vastgesteld. Een aanbeveling door het CBF in 2021 is hiermee opgevolgd. In het kader van de verdere HR-ontwikkeling binnen onze organisatie en de wetwijzigingen rondom privacy,

nevenactiviteiten heeft de gedragscode een update ondergaan. Deze is terug te vinden op onze website en is reeds gecommuniceerd aan het personeel via onze eigen intranetpagina.

3.5 Klachten

Klachtenprocedure

We willen als organisatie in contact blijven met de samenleving en onze burens, ook als men het niet met ons eens is, klachten heeft over ons beleid of over onze activiteiten. Natuurlijk is het niet altijd leuk om aangesproken te worden op dingen die niet goed gaan. We proberen altijd te reageren op de klachten en hiervan te leren en te verbeteren. Daarom betrekken we klachten en opmerkingen, maar ook de pluimen bij het verbeteren van ons handelen en onze beleidsvorming. We vinden klachten ook een uiting van betrokkenheid bij onze organisatie en ons werk. En we zijn blij dat klachten ons uiteindelijk bereiken zodat we de pijnpunten bij de klager eventueel weg kunnen nemen.

We hebben een klachtenprocedure voor het behandelen van opmerkingen en klachten. Het managementteam ziet er op toe dat klachten met daadkracht behandeld worden. Daarbij vinden we persoonlijk contact belangrijk. Afhankelijk van de aard van de klacht, kan ook schriftelijk worden gereageerd. In 2022 hebben we 40 klachten gehad, dat zijn er 69 minder dan in 2021.

De meeste vragen en klachten komen van de bezoekers in onze natuurterreinen, vooral omdat er bijvoorbeeld afval ligt, loslopende honden er lopen of iets kapot is. Alle klachten en vragen krijgen van de verantwoordelijke beheerder of projectleider een uitgebreide uitleg of toelichting. Overigens communiceren we over dit soort werkzaamheden ook zo goed mogelijk met de omwonenden.

HOOFDSTUK 4

Foto: Blauwborst op grote Lisdodde – Jacob van der Weele

4. Informatie over de financiële positie en beleid

4.1 Financiële positie

In 2022 is een negatief resultaat van EUR 65k behaald (2021: EUR 148k negatief). Begroot was een resultaat van EUR 211 positief. Het verschil tussen begroting en realisatie wordt met name veroorzaakt door het resultaat uit verwervingen en vervreemdingen van gronden en opstallen. Het resultaat hiervan bedraagt in 2022 EUR 109k positief (begroot: EUR 411k positief). Dit verschil wordt veroorzaakt door een verschil in timing van vervreemding van gronden.

Aan de doelstelling is in 2022 in totaal EUR 11.477k besteed (begroot EUR 11.527k, 2021: EUR 12.059k). De geworven baten bedroegen in 2022 EUR 10.515k (2021: EUR 11.183k).

Structurele en incidentele baten

De baten hebben voor 45% een structureel karakter (2021: 42%) en voor 55% een incidenteel karakter (2021: 58%). De structurele baten zijn in 2022 met EUR 148k gestegen. Deze stijging wordt veroorzaakt door extra structurele bijdrage op begrazing en meer structurelere samenwerking met organisaties zonder winststreven.

Gecorrigeerd resultaat

Het resultaat gecorrigeerd voor bijzondere baten en lasten is opgenomen in onderstaande tabel. Aangezien de incidentele baten een verhogend effect hebben op het resultaat, worden baten van het behaalde resultaat in mindering gebracht om te komen tot een gecorrigeerd resultaat. Incidentele kosten hebben een verlagend effect op het behaalde resultaat en zijn om het te corrigeren bij het behaalde resultaat opgeteld. Geconcludeerd kan worden dat het genormaliseerd resultaat (EUR 198k) in lijn is met het begrote resultaat (EUR 200k).

	2022	2021
Behaald resultaat * EUR 1.000	-65	-148
<i>Bijzondere baten en lasten</i>		
Extra inzet interne trajecten	152	
Resultaten aan- en verkopen	-110	458
Extra houtopbrengsten	-172	-114
Extra bijdrage begrazing	-75	-53
Extra opbrengsten kolk	-57	
Subsidie groene boa's	-56	
Personele regelingen	54	
Extra kosten energie / brandstof / verzekering / ov	50	
Extra inzet gebouwenbeheer	43	
Uren inwerken/kennismaken (niet begroot)	38	
Incidenteel hoog ziekteverzuim		230
Compensatie toezicht beheer ivm corona		-118
Niet gemaakte kosten Corona		-84
Teruggaaf verzekering		30
<i>Correctie bijzondere baten en lasten</i>	133	289
Gecorrigeerd resultaat	198	141
Begroot Excl. aan en verkopen	200	10

Type bate * EUR 1.000	2022	Structureel	Incidenteel
Baten van particulieren	346	247	98
Baten van bedrijven	106	64	42
Baten van loterijorganisaties	1.125	1.125	0
Bijdragen van overheden	8.484	2.804	5.681
Baten van andere organisaties zonder winststreven	454	100	354
Verkoop producten	398	80	318
Beheerbaten	885	805	80
Bijdragen Groene en Blauwe Diensten	459	400	
Verkoop terreinen en gebouwen	184	0	184
Dienstverlening aan derden	395	100	295
Beheer terreinen derden	46	23	
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	2.367		
Activiteiten en evenementen	34	17	
Opbrengsten uit bezoekerscentra	22	11	
Overig	78	39	39
Overige baten	134		
Som van de baten	13.015	5.815	7.201
Percentueel 2022	100%	45%	55%
Vergelijking 2021			
Som van de baten	13.349	5.667	7.682
Percentueel 2021	100%	42%	58%

4.2 Verschillenanalyse begroting

Om een goed beeld te geven tussen de verschillen in de begroting en realisatie is de verschillenanalyse uitgevoerd op programmaniveau. De programma's waar bijzonderheden zijn geweest, worden hieronder toegelicht. De personeelskosten per programma zijn gebaseerd op de uren maar interne kostprijs, zodat de directe en indirecte kosten per programma blijken en een vergelijking met de begroting zuiver is.

Programma (* EUR 1.000)	Baten Gerealiseerd	Baten Begroot	Vershil Baten	Uitvoeringsk osten gerealiseerd	Uitvoeringsk osten Begroot	Vershil	Personeels kosten gerealiseerd	Personeels kosten begroot	Vershil personeels kosten	Resultaat Gerealiseerd	Resultaat Begroot	Vershil
Terrein en gebouwenbeheer	3.249	3.074	175	1.986	1.842	145	2.026	1.895	131	-764	-663	-101
Landschapsbeheer	611	533	78	95	77	18	652	570	82	-136	-114	-22
Beleving	80	58	22	76	60	16	216	207	9	-213	-209	-4
Vrijwilligers	271	254	17	82	65	17	423	405	18	-235	-216	-19
Belangenbehartiging	2	0	2	32	0	32	144	111	33	-174	-111	-63
Lobby en beïnvloeding	193	51	142	118	88	30	164	72	92	-89	-109	20
Kennis en kunde	492	525	-33	134	157	-23	436	396	40	-78	-28	-50
Uitvoering	1.890	2.074	-184	1.353	1.782	-429	385	228	157	152	64	88
Vernieuwingen	67	41	26	146	100	46	217	138	89	-306	-197	-109
Natura 2000	4.347	3.636	711	3.382	2.918	464	852	812	40	113	-94	207
Communicatie	-	-	-	138	143	4-	98	81	17	236-	224-	13-
Aquisitie	-	579	579-	-	-	-	-	864	864-	-	285-	285
Fondsenwerving	1.467	1.532	-65	34	44	-10	0	0	0	1.433	1.488	-55
Kosten beheer en administratie	33	38	-5	647	636	11	0	0	0	-614	-598	-16
Personeelkosten	0	0	0	4.707	4.729	-22	-5.667	-5.824	147	970	1.095	-125
Totaal voor aan- en verkopen	12.702	12.395	307	12.931	12.640	291	-54	-45	-9	-175	-200	25
Verwervingen en vervreemdingen	341	939	-598	178	483	-305	54	45	9	110	411	-301
Totaal na aan- en verkopen	13.043	13.334	-291	13.108	13.123	-15	0	0	0	-65	211	-276

Terrein- en gebouwenbeheer

Baten:

Er is een aantal extra bijdragen gerealiseerd:

- Bij beheerregio Noord is een aanvullende opdracht gekregen voor 3 jaar overgangsbeheer (EUR 60k);
- Er is in 2022 een subsidieregeling voor toezicht open gesteld welke niet begroot was. De extra baten hieruit zijn EUR 56k en zijn niet begroot.

Uren:

De belangrijkste oorzaak van de hogere inzet van uren wordt veroorzaakt door het aantrekken van een gebouwenbeheerder. Hierdoor hebben we veel beter grip op de onderhoudsprogramma's van de gebouwen. Gedeeltelijke externe inzet was begroot, maar is in 2023 op gang gekomen.

Uitvoeringskosten:

- Beheerregio Noord: De aanvullende kosten voor overgangsbeheer (EUR 60k).
- Beheerregio Midden: De opdracht die in 2023 was begroot is in 2022 uitgevoerd en gefactureerd (EUR 40k). Hierdoor valt het werk niet ten laste van 2023 waar dit begroot is, maar 2022.
- Diverse onvoorziene onderhoudskosten gebouwenbeheer (EUR 25k).

Landschapsbeheer

Er is meer inzet in Groene Blauwe diensten geweest dan begroot (EUR 40k) als gevolg van een aantal incidentele extra opdrachten (100% gefinancierd). Ook op landschapscoördinatie is meer gedaan dan begroot (50% gefinancierd). Daarnaast is geïnvesteerd met extra uren met betrekking tot acquisitie.

Beleving

We zien een hogere opbrengst dan begroot. Dit zit vooral in de hogere opbrengsten bij evenementen, maar hier staan deels ook hogere kosten tegenover. Daarnaast zijn meer uren gemaakt dan begroot. Dit komt door de adviesuren die in kader van beleving zijn gegeven. Het ging om zaken als een publiekvisie maken van de belevingsvisie, buitenlokale beleid opzetten, mindervalide advies,

het opzetten van educatieplannen en een start maken met plannen voor zonering.

Vrijwilligers

Als gevolg van personele verschuivingen zijn meer uren gemaakt door kennisoverdracht. Ook de extra subsidie aanvraag bij de provincie heeft extra tijd gekost. De extra uitvoeringskosten worden gecompenseerd door de extra baten.

Belangenbehartiging

Geen uitvoeringskosten begroot, wel gemaakt (EUR 32k) mede doordat we in beroep zijn gegaan tegen het bestemmingsplan voor het Vliegveld Twente. Dat er meer uren gemaakt zijn (EUR 144k) dan begroot (EUR 111k) is vooral omdat er veel ontwikkelingen waren op dossier vliegveld. Voor de toekomst zal beter op prioritering gestuurd dienen te worden.

Lobby en beïnvloeding

Binnen dit programma is een belangrijke acquisitie opgave gerealiseerd waardoor EUR 142k meer aan uren zijn gemaakt dan begroot, die voor 100% extern zijn gefinancierd. De lagere eigen bijdrage wordt veroorzaakt omdat de gemeentecontactdag en groene stamtafel niet, danwel in een andere vorm, hebben plaatsgevonden dan begroot (bewuste keuze om resultaat te drukken). In kader van de gebiedsgerichte aanpak in Overijssel hebben we meer betaalde uren gemaakt. Onze expertise wordt in Salland ingehuurd en 100% gefinancierd.

Kennis en Kunde

In dit programma doen we een aantal grote projecten die gericht zijn op kennisontwikkeling, -deling en -toepassing. Over het algemeen zijn de projecten binnen dit programma uitgevoerd conform begroting. Er zijn echter 2 projecten die met een verlies zijn afgesloten (gedurende 2022 bekend maar geen mogelijkheden meer om bij te sturen) waardoor dit programma met een grotere eigen bijdrage EUR 50k is afgesloten.

Uitvoering

Binnen dit programma is een belangrijke acquisitie opgave gerealiseerd waardoor EUR 157k meer aan uren zijn gemaakt dan begroot, die veelal voor 100% extern zijn gefinancierd. Er zijn minder

uitvoeringskosten gemaakt dan begroot wat met name wordt veroorzaakt doordat een aantal geplande werkzaamheden verschoven zijn naar 2023 (passend bij externe ontwikkelingen). Aangezien deze werkzaamheden nagenoeg voor 100% gefinancierd worden heeft dit geen impact in het resultaat.

Het programma is met name door de hoge houtprijzen en de incidentele opbrengsten uit de Kolk positief afgesloten.

Vernieuwing

De reguliere projecten binnen dit programma lopen goed en conform begrotingen. Er zijn een aantal interne trajecten geweest die meer inzet en kosten hebben gevraagd dan begroot (nieuwe website EUR 83k meer besteed dan begroot, meerjarenvisie EUR 10k meer besteed dan begroot in 2022).

Natura 2000

Binnen N2K is veel uitvoeringswerk gerealiseerd. Dit alles echter binnen de daarvoor gestelde begrotingen over de gehele looptijd van de projecten. De hogere uitvoeringskosten in 2022 worden met name veroorzaakt doordat de piek van de werkzaamheden bij de jaarafsluiting plaatsvindt en de afgrenzing van de jaarovergang moeilijk te begroten is. Uiteindelijk heeft dit geen resultaatteffect omdat de uitvoeringskosten 100% gefinancierd worden. Het positieve resultaat wordt veroorzaakt doordat voor de schapenbegrazing (begin 2023 is de beschikking 2021-2033 definitief geworden) meer baten over 2021 en 2022 worden ontvangen dan begroot.

Verwervingen en vervreemdingen

Als gevolg van het VVG-dossier zijn een aantal begrote verkopen doorgeschoven naar 2023 en zijn een aantal begrote aankopen niet gerealiseerd danwel extern gefinancierd. Voor 2022 leidt dit tot een lager resultaat, maar dit wordt in 2023 ruimschoots goedgemaakt.

Acquisitie opgave

De acquisitieopgave is de ruimte die begroot is om in te kunnen springen in ad-hoc opdrachten die zich gedurende 2022 aandienen. Dergelijke opdrachten

zijn onderdeel geworden van de betreffende programma's en gedurende het jaar wordt de acquisitieruimte gevolgd.

4.3 Bestedingspercentage

Streefverhouding lasten

Het beleid is erop gericht dat jaarlijks financiële ruimte aanwezig moet zijn om de ontwikkelingen in de doelstelling te realiseren. Ook is het beleid erop gericht dat ontwikkelingen en investeringen in fondsenwerving, beheer en administratie mogelijk moeten zijn. Om deze reden is de streefverhouding tussen lasten 'besteed aan doelstelling', 'wervingskosten' en 'kosten beheer en administratie' niet jaarlijks bepaald, maar is een norm gesteld waarin over een periode van gemiddeld 5 jaar voldaan moet worden aan een verhoudingspercentage. De verhouding is dat 84% van de totale baten gemiddeld besteed moet worden aan de doelstelling, 14% besteed mag worden aan beheer en administratie en 2% aan wervingskosten. Deze norm lag altijd op 1% maar is vanwege beleid om meer vrije baten te realiseren verruimd naar 2%. Dit is ten koste gegaan van de inzet beheer en administratie, zodat de besteding aan de doelstelling gehandhaafd blijft op 84%. In tabel 1 op deze pagina zijn deze normen getoetst aan de gemiddelde realisatie. Geconcludeerd kan worden dat voldaan wordt aan de intern gestelde normen. De beheer en administratiekosten zijn laag als gevolg van hoge uitvoeringskosten Natura 2000. Exclusief deze uitvoeringskosten bedraagt het % administratie en beheer over 2022 14,5%.

Het is niet reëel om een vergelijking te maken tussen de jaren, omdat incidentele aankopen een verhogend effect hebben op de bestedingen en een verlagend effect hebben op beheer en administratie.

Kostenpercentage eigen fondsenwerving

De fondsenwervende organisatie dient volgens RJ-650 in de toelichting in een percentage te vermelden hoe de wervingskosten zich verhouden tot de baten. Het percentage wordt bepaald door de wervingskosten te delen door de som van de geworven baten. In 2022 bedraagt dit percentage 2,0% (2021 1,1%). Echter, dit percentage zegt niet veel over de effectiviteit van onze fondsenwerving, aangezien onze fondsenwerving met name gericht is op de geworven baten exclusief overheidsbijdragen. De acquisitie van overheidsbijdragen vindt vanuit de inhoudelijke programma's plaats en is afhankelijk van de (geplande) ontwikkelopgaven. Een direct verband tussen inzet fondsenwerving en baten overheden is niet in cijfers uit te drukken. De stichting heeft als norm gesteld dat over een gemiddelde periode van 5 jaar de kosten van fondsenwerving niet meer mogen bedragen dan 5% van de baten exclusief overheidsbijdragen. In tabel 2 wordt de realisatie afgezet tegen deze norm, waaruit geconcludeerd kan worden dat aan de interne norm wordt voldaan.

	Gemiddelde	NORM	2022	2021	2020	2019	2018
Besteed aan de doelstelling	87,1%	> 84%	87,7%	89,2%	86,1%	84,2%	90,5%
Beheer en administratie	11,9%	<14%	10,8%	9,8%	13,1%	14,8%	8,9%
Wervingskosten	1,0%	<2%	1,6%	0,9%	0,8%	1,0%	0,6%
Totale lasten	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 1: Verhouding lasten

	Gemiddelde	NORM	2022	2021	2020	2019	2018
Baten exclusief overheidsbijdragen	4.279.416		4.530.930	3.990.024	4.739.697	3.766.409	4.665.434
Wervingskosten	111.675		206.204	125.881	81.644	85.370	78.838
Percentage	2,6%	<5%	4,6%	3,2%	1,7%	2,3%	1,7%

Tabel 2: Percentage wervingskosten

4.4 Risicomanagement

Risicomanagement is een continu proces met een gemeenschappelijke, systematische en transparante aanpak voor de beheersing van risico's om de organisatiedoelen te kunnen realiseren. Het omvat het geheel van activiteiten en maatregelen gericht op het omgaan met en beheersen van risico's. De doelstellingen van het strategisch risicomanagement zijn:

- Inzicht krijgen in de top-risico's, op strategisch niveau, die het realiseren van de doelstellingen van Landschap Overijssel kunnen beïnvloeden;
- Een concrete vertaling van de risico's naar acties met als doel de potentiële negatieve invloed van diverse top-risico's te verlagen.
- Middelen reserveren voor risico's die niet (volledig) te mitigeren zijn.

In 2022 heeft een risico-inventarisatie plaatsgevonden op een zestal thema's:

- Politiek-bestuurlijk
- Financieel-economisch
- Juridisch
- Technisch
- Organisatorisch
- Geografisch
- Maatschappelijk

Per thema zijn de 3 top-risico's bepaald, waarop vervolgens weer beheersmaatregelen (mitigerend en correctief) vastgesteld. Dit heeft ertoe geleid dat op een viertal risico-reserves zijn geactualiseerd, te weten Uitvoering natuurbeheer, inzet verdienmodel, inzet langjarig werk en organisatieontwikkeling. Dit waren ook reeds de bestaande reserves, deze zijn op basis van de risico-inventarisatie aangepast.

Risico – Klacht bij de Europese Commissie

Naar aanleiding van een klacht ingediend door enkele particuliere grondbezitters over de PNB regeling, welke klacht volgens de Europese Commissie later zou zijn 'opgevolgd' door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters ('VGG'), oordeelde de Europese Commissie in een

besluit d.d. 2 september 2015, dat de Staat de subsidieregeling weliswaar onterecht niet van tevoren heeft aangemeld bij de Commissie, maar keurde zij de regeling achteraf alsnog zonder verdere voorwaarden goed. Zowel de VGG als de natuurbeschermingsorganisaties hebben op verschillende gronden tegen dit besluit van de Europese Commissie beroep ingesteld. De VGG heeft beroep ingesteld, omdat zij van mening is dat de formele onderzoeksprocedure had moeten worden geopend. De natuurbeschermingsorganisaties hebben mede beroep aangetekend, omdat de natuurbeschermingsorganisaties onder andere in tegenstelling tot de Europese Commissie van mening zijn dat zij niet kwalificeren als 'onderneming', maar een organisatie die overheidsbeleid vormgeeft en uitvoert. Aldus is geen sprake is van staatssteun die tevoren had moeten worden aangemeld bij de Europese Commissie. Voorts is er naar het inzicht van de natuurbeschermingsorganisaties evenmin sprake geweest van een 'economisch voordeel', althans niet in de mate die de Europese Commissie lijkt aan te nemen en heeft de PNB regeling niet geleid tot een vervalsing van de mededinging en/of een beïnvloeding van het interstatelijk handelsverkeer, omdat het alleen gaat over Nederlandse natuur die de overheid tevoren had aangewezen.

In september 2020 is er een uitspraak geweest van het EU Hof van Justitie in Luxemburg. In dit arrest zijn de conclusies van het EU Gerecht uit 2018 in stand gelaten en is geoordeeld dat de Europese Commissie de PNB regeling middels een verkeerde onderzoeksprocedure heeft beoordeeld, en er zodoende een procedureel gebrek kleefde aan het eerdere besluit van de Europese Commissie uit 2015. Het gevolg van de arresten van het Gerecht en het EU Hof van Justitie is dat het besluit van de Europese Commissie van 2 september 2015 nietig is. De Europese Commissie zal de PNB regeling vermoedelijk aan een hernieuwde beoordeling onderwerpen. De natuurbeschermingsorganisaties wachten (de voortgang van) dit eventuele hernieuwde onderzoek af en zien de uitkomst ervan wederom met vertrouwen tegemoet. Tot op heden is de Europese Commissie het onderzoek niet aangevangen. Het is niet bekend of en zo ja wanneer het hernieuwde onderzoek zal beginnen.

In het kader van de PNB-regeling, gelijk de subsidieregelingen vóór de invoering van de PNB-regeling in 1993, werden de natuurbeschermingsorganisaties belast met de aankoop of verkrijging van gronden ten behoeve van de totstandbrenging van de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur (thans: Natuurnetwerk Nederland) met als uitdrukkelijk doel de verworven gronden planmatig te transformeren en daarmee ook financieel af te waarderen tot natuurterrein, om deze eeuwigdurend als natuur te beheren en te behouden, alsmede gratis open te stellen voor het publiek. De waarde van deze terreinen is in beginsel nihil, omdat kwalitatief adequaat beheer van natuurterreinen per saldo geld kost. In die zin is er ook geen sprake van financiële bevoordeling of andersoortige begunstiging van de natuurbeschermingsorganisaties, waardoor naar onze mening ook geen sprake is van staatssteun. Terugvordering van subsidies dan wel de rente daarover is naar onze mening thans ook niet aan de orde. Daarom is gelijk aan voorgaande jaren geen verplichting opgenomen in de jaarrekening. Voor de volledigheid zij opgemerkt dat mocht de Europese Commissie na herbeoordeling toch tot de conclusie komen dat sprake is van (on)verenigbare staatssteun, de Staat gedwongen kan zijn (een deel van) de ontvangen steun en/of de rente daarover terug te vorderen van de natuurbeschermingsorganisaties hetgeen materiële gevolgen kan hebben voor de financiële positie van de natuurbeschermingsorganisaties. Welk besluit de Europese Commissie zal nemen, zal eerst echter moeten worden afgewacht. We blijven ons verder graag richten op onze relatie en samenwerking met particuliere natuureigenaren, die Landschap Overijssel van grote waarde vindt en met wie wij in grote mate belangen delen, ook ten aanzien van toekomstig natuurbeheer.

Door de natuurbeschermingsorganisaties en de VGG is het afgelopen jaar constructief gesproken om de mogelijkheden van een eventuele schikking te verkennen. De uitkomsten hiervan zijn nog onzeker. De gesprekken worden in 2023 vanuit een positieve grondhouding van de natuurbeschermingsorganisaties voortgezet. Indien en voor zover er overeenstemming wordt bereikt kan dit materiële gevolgen hebben voor de

financiële positie van de natuurbeschermingsorganisaties. Een eventuele schikking zullen de natuurbeschermingsorganisaties enkel aangaan, indien partijen elkaar over en weer algehele en finale kwijting verlenen en de staatssteunprocedure omtrent de PNB-regeling van tafel is.

Interne SNL Audit

In 2022 heeft een SNL Audit plaatsgevonden door projectcoördinator en controller op basis van ons kwaliteitshandboek en controleplan. Middels dit plan worden diverse onderdelen van de beheercyclus gecontroleerd. Onderdeel van de controle is vaststellen of het vigerende natuurbeheerplan beschikbaar is, wijzigingen in natuurtypen op de juiste manier worden verwerkt, werkplannen aanwezig zijn, het functioneringsmanagement wordt uitgevoerd conform beleid, SNL monitoring is uitgevoerd conform opgave provincie, evaluaties volgens planning worden uitgevoerd en vastgelegd, procedures voor afsluiting worden nageleefd en procedures worden nageleefd bij afwijkend beheer.

Geconcludeerd is dat beheerplannen beschikbaar zijn vanuit Web Map Service (WMS), dat afwijkingen en wijzigingen worden verwerkt in de natuurdoeltypekaart van Landschap Overijssel en worden doorgegeven aan de provincie. Daarnaast is het werkplan de basis voor de begroting per gebied en regio, waarmee geconstateerd is dat werkplannen beschikbaar zijn. Middels 'het goede gesprek' heeft functioneringsmanagement ook in 2022 plaatsgevonden. Daarnaast is vastgesteld dat de monitoringsverplichting vanuit provincie is uitgevoerd voor onze terreinen. Aandachtspunt uit de audit is dat de planning van de beheerevaluaties voor onze gebieden onevenredig verdeeld is in de jaren en dat daarmee, aansluiten bij de monitoringsplanning van de provincie, niet passend is. Intern is niet aangetoond dat de beheerevaluaties volgens planning hebben plaatsgevonden, omdat vastlegging op een centrale plaats ontbreekt. Advies is om een interne planning te maken die een evenredige inzet kent per jaar en om de beheerevaluaties eenduidig en gestructureerd vast te leggen. Ook is het advies om het eigenaarschap van de beheerevaluatie steviger in de organisatie te

beleggen. In de audit van 2023 zal hier opvolging aan worden gegeven.

Daarnaast heeft de audit geleid tot kleine aanscherpingen van het kwaliteitshandboek die inhoudelijk niet tot bevindingen hebben geleid.

4.5 Beleid met betrekking tot de omvang en functies van reserves en fondsen

Ten behoeve van de begroting van 2022 is het beleid met betrekking tot de omvang en functies van reserves en fondsen herijkt. De volgende reserves worden aangehouden:

Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve is gevormd om de continuïteit van de stichting te waarborgen. De omvang van de continuïteitsreserve bepalen we aan de hand van de volgende uitgangspunten:

- De vaste personele kosten bedragen ruim EUR 4,2 miljoen per jaar conform begroting 2023;
- Binnen 6 maanden na het wegvallen van deze opbrengstestroom dient ombuiging van de personele vaste kern te worden gerealiseerd;
- 25% van de opbrengstestroom valt ineens weg;
- De kosten van de ombuiging bedragen 15% van de personele jaarlast.

Met deze uitgangspunten is de continuïteitsreserve bepaald op EUR 1.1 miljoen.

Bestemmingsreserve aankopen

Voor aankopen is een tweetal reserves gevormd, namelijk de juridische aankopen en de vrije aankopen.

Juridische aankopen

Voor zover de verwervingskosten van toekomstige, juridisch verplichte aankopen niet door subsidies/fondsenbijdragen van derden gedekt kunnen worden, zijn deze kosten bestemd in onze aankoopreserve.

Vrije aankopen

Elk jaar komen we in de gelegenheid om gronden te verwerven, in eigendom of met een andersoortige constructie, in beheer. We hebben de wens om de komende jaren ons beheerareaal uit te breiden. Hierin moeten we echter kiezen. Vanuit de Natura2000-ontwikkelopgaven is het best mogelijk dat er veel grond op de markt komt, al kan het ook zijn dat deze grond naar de overblijvende boeren gaat. Hoe dan ook moeten we ervoor zorgen dat we de kansen pakken. De beschikbaarheid van middelen is hiervoor van groot belang. We vormen daarvoor dan ook een reserve.

Bestemmingsreserve uitvoering natuurbeheer

Er zijn een aantal factoren die het risicoprofiel voor Natuurbeheer bepalen. Ondanks het planmatige beheer dat we voeren op basis van de beheerplannen/CMSi, zijn we ook afhankelijk van de situatie op dat moment. Extreme droogte of juist natte situaties kunnen leiden tot onverwachte situaties waar we op moeten schakelen. De sterfte van beuken als gevolg van de droogte is daar een voorbeeld van. De veiligheidsanalyses of de kap die we als gevolg hiervan moeten uitvoeren zijn onvermijdelijk, maar ook niet te voorzien. Het veranderende klimaat leidt naar verwachting tot meer van dergelijke situaties. Deze klimaatverandering kan in de toekomst ook leiden tot de inzet van andere, duurdere machines. Een andere factor is de onzekerheid op het natuurbeleid en dan met name de financiering daarvan. Het Subsidiestelsel Natuur en Landschap wordt op verschillende niveaus tegen het licht gehouden. Dit heeft onder andere geleid tot een stijging van de subsidiering op natuurbeheer van 75 naar 84%. Ook onze overige inkomsten staan onder continue druk. Dat komt enerzijds omdat we voor een groot deel afhankelijk zijn van overheidsfinanciering (en daarmee van politiek sentiment), maar ook omdat de baten uit de terreinen onder druk staan. Dit komt onder andere door minder houtopbrengsten (bomenkapdiscussie) en mogelijk minder pachtopbrengsten (als gevolg van uitmijning en bruikbaarheid terreinen door klimaat). Aan de andere kant stijgen de kosten voor natuurbeheer, onder andere door omvorming van bos naar heide en de klimaatomstandigheden. Voor al deze risico's

en onzekerheden is een bestemmingsreserve beheer gevormd.

Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling

We reserveren een aantal componenten in deze bestemmingsreserve:

- Uitwerken en implementeren van een Impactmeting in de programma's en op het beleidsplan 2022-2025;
- Uitwerken van strategisch HR-beleid en strategisch personeelsplan en actualiseren van de HRM instrumenten;
- Investeren in ICT om de trend naar meer thuiswerken te faciliteren en up-to-date houden van onze ICT-beheeromgeving;
- Het uitvoeren van een onderzoek naar toekomstige huisvesting in relatie met het moderne werken.

Bestemmingsreserve Inzet duurzaam verdienmodel

Onze inkomsten staan onder continue druk. Uit de meerjarenbegroting blijkt dat we op toekomstige tekorten afstevenen als we hier niet op handelen. Daarnaast zien we ook dat op de langere termijn (na 2024) risico's op ons afkomen en dat we hierin kwetsbaar zijn door onze grote afhankelijkheid van de overheid.

Om te kunnen anticiperen op deze risico's en onze afhankelijkheid van de overheid terug te kunnen brengen, is het noodzakelijk om onze vrij te besteden baten te laten toenemen. Daarom is besloten om een bestemmingsreserve 'verdienmodel' te gaan vormen. Deze reserve is bedoeld om middelen te reserveren, die ingezet kunnen worden als investering. Deze investeringen zijn natuurlijk bedoeld om onze kosten te verlagen en/of onze baten te verhogen. Te denken valt onder andere aan rode ontwikkelingen, energieproductie of ons landbouwbedrijf. Natuurlijk geldt hiervoor dat we alleen ontwikkelingen realiseren als die passen binnen onze doelstelling. Deze reserve wordt tweeledig gevormd:

- Vanuit het resultaat uit aankopen en vervreemdingen van gronden en opstallen. Hiervoor geldt dat we ons richten op vervreemding van onroerend goed dat niet direct bijdraagt aan onze doelstelling.

Daarbij zijn we deels (afhankelijk van het object) verplicht om deze opbrengsten te investeren in natuur, welke wel past bij de doelstelling. Een deel van deze opbrengsten is vrij te besteden. Dit voegen we toe aan de 'verdienmodel'-reserve.

- Indien de winstbestemming een plus kent, voegen we deze toe aan het duurzame verdienmodel zodat we duurzaam aan onze doelstelling kunnen werken.

4.6 Beleggingsbeleid

Binnen Landschap Overijssel wordt alleen belegd indien de beschikbare liquiditeiten dit toelaten. Hiervoor is een beleggingsstatuut opgesteld. Het doel van Landschap Overijssel is om uit de opbrengst van het belegd vermogen projecten te financieren die passen binnen de doelstelling van de stichting. Het beleid is dat beleggingen in gronden en opstallen prioriteit hebben ten opzichte van beleggingen in effecten.

HOOFDSTUK 5

Foto: Bergvennen heidekoeien – Ilona Dijkema

5. Toekomstverwachting

Het afgelopen jaar is veel energie gestoken in een nieuwe meerjarenvisie. Hierin staan een aantal ambities centraal die we in 2023 uitwerken tot programmaplannen. Dat laat onverlet dat we al in 2022 begonnen zijn met de realisatie ervan. De politieke situatie in Zwolle en Den Haag zullen mede grote impact hebben op de wijze waarop we deze ambities gaan behalen.

Strategische ambities liggen op vlak van 10% Groenblauwe dooradering (vergroten biodiversiteit door herstel cultuurlandschap), het realiseren van een robuuste natuur, het werken aan toekomstbestendige landgoederen (o.a. door landgoedbiografieën zoals landgoederen van textiel), bevorderen van een natuur inclusieve samenleving (vrijwilligers, beleving), meer natuur inclusieve landbouw en het stimuleren van een integrale gebiedsaanpak, mate name rondom grote steden Zwolle en Enschede.

Daarnaast hebben we twee strategische ambities geformuleerd die vooral intern gericht zijn en randvoorwaardelijk zijn voor het realiseren van de externe ambities. Dat zijn een meer volhoudbare financiering en duurzame bedrijfsvoering.

Provincies zijn afgelopen jaar begonnen met de voorbereiding van het Provinciaal programma Landelijk gebied (PPLG), dat een uitwerking is van de landelijke ambities voor natuur, landschap en klimaat. Dat vraagt in 2023 veel inzet van alle gebiedspartijen, ook de natuur- en landschapsorganisaties. Juist vanwege onze sterke betrokkenheid bij de samenleving (vrijwilligers, projecten zoals dorpslandschappen, erfadviseurs, groot aantal pachters), naast onze kennis en kunde, denken we een goede en positieve bijdrage te kunnen leveren aan de realisatie van plannen voor het landelijke gebied.

Financieel hebben we een aantal uitdagingen. De inflatie maakt dat ons werk duurder wordt, waar niet altijd een groei van inkomsten (o.a. beperkte indexatie) tegenover staat. Dit maakt dat we focus hebben op het realiseren van extra vrije middelen en keuzes maken op wat we doen.

Daarnaast speelt natuurlijk het dossier met de VVG. Om hierop in te toekomst, op welke manier dan ook, te kunnen anticiperen worden in 2023 landbouwgronden verkocht en zijn middelen gereserveerd, zodat het effect op het vermogen en liquiditeiten naar verwachting beperkt is.

Door het vertrek van medewerkers blijft werving actueel. Natuurlijk is het weggaan van kennis en ervaring altijd vervelend voor een organisatie, maar we zien ook door nieuwe medewerkers (andere) kennis en ervaring komen. Waar nodig willen we medewerkers ruimte geven tot doorstromen. Een strategisch personeelsplan kan iets meer richting hierin geven. Door scholing en het voeren van goede gesprekken hopen we medewerkers waar gewenst hun toekomstperspectief helderder te maken.

Kortom: in- en extern liggen er voldoende uitdagingen en werkzaamheden te wachten. De sfeer in de organisatie is goed en iedereen, inclusief vrijwilligers, is erop gebrand om een positieve bijdrage te leveren aan het vergroten van de biodiversiteit en het verhogen van de kwaliteit van het landschap en ons erfgoed.

BATEN * 1.000	Begroting 2023
Baten van particulieren	309
Baten van bedrijven	80
Baten van loterijorganisaties	1.125
Baten van overheden	7.868
Giften van andere organisaties zonder winst	572
Verkoop producten	198
Beheerbaten	766
Baten uit vervreemdingen	900
Baten als tegenprestatie voor levering diens	604
Overige baten	99
Nog te acquireren baten	1.286
TOTAAL BATEN	13.807
LASTEN	
Personeelslasten	4.980
Kosten derden: Doelstelling	7.027
Kosten derden: Overhead	950
TOTAAL LASTEN	12.957
RESULTAAT	850
Baten uit vervreemdingen	900
Lasten uit verwervingen	150
RESULTAAT VERWERVING EN VERVREEMDING	750
RESULTAAT VOOR VERWERVING EN VERVREEMDING	100

**JAARREKENING
2022**

Jaarrekening

Balans per 31 december 2022

(na voorstel resultaatverdeling)

		31 december 2022	31 december 2021
		EUR	EUR
ACTIVA			
<i>Materiële vaste activa</i>	A	2.279.673	2.276.066
<i>Financiële vaste activa</i>	B	<u>411.489</u>	<u>413.989</u>
Totaal vaste activa		2.691.162	2.690.055
<i>Vorderingen en overlopende activa</i>	C	4.014.227	4.331.737
<i>Liquide middelen</i>	D	<u>2.037.992</u>	<u>1.970.066</u>
Totaal vlottende activa		6.052.219	6.301.803
Totaal activa		<u><u>8.743.381</u></u>	<u><u>8.991.858</u></u>
PASSIVA			
Reserves en fondsen			
Stichtingskapitaal		226	226
Continuïteitsreserve		1.100.000	1.100.000
Bestemmingsreserves		2.088.000	2.153.000
Overige reserves		<u>10.257</u>	<u>10.142</u>
Totaal reserves	E	3.198.483	3.263.368
Bestemmingsfondsen		-	-
Totaal fondsen	F	-	-
Totaal reserves en fondsen		<u>3.198.483</u>	<u>3.263.368</u>
Voorzieningen	G	595.021	542.745
Langlopende schulden	H	428.657	442.788
Kortlopende schulden	I	4.521.219	4.742.958
Totaal passiva		<u><u>8.743.381</u></u>	<u><u>8.991.858</u></u>

Staat van baten en lasten 2022

		Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
BATEN				
Baten van particulieren	J	345.577	300.000	261.437
Baten van bedrijven	K	105.784	117.000	93.757
Baten van loterijorganisaties	L	1.125.000	1.125.000	1.125.000
Bijdragen van overheden	M	8.484.464	8.379.000	9.358.486
Baten van andere organisaties zonder winststreven	N	453.646	443.000	344.391
Som van de geworven baten		10.514.471	10.364.000	11.183.071
Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten	O	2.366.888	2.864.000	2.058.703
Overige baten	P	134.035	83.000	106.736
		2.500.924	2.947.000	2.165.439
Som van de baten		13.015.395	13.311.000	13.348.510
LASTEN				
Besteed aan doelstellingen	Q			
Terrein en gebouwenbeheer		3.363.487	3.131.000	3.206.632
Landschapsbeheer		526.805	465.000	469.766
Beleving		219.000	201.000	175.965
Vrijwilligers		362.218	341.000	342.205
Belangenbehartiging		127.113	76.000	
Lobby en beïnvloeding		226.508	137.000	180.925
Kennis en kunde		422.408	426.000	151.752
Uitvoering		1.607.584	1.937.000	847.414
Vernieuwingen		295.764	193.000	283.651
Natura 2000		3.945.328	3.470.000	5.830.806
Communicatie		203.115	198.000	154.907
Verwervingen en vervreemdingen		177.606	514.000	415.782
Aquisitie		-	438.000	-
Totaal besteed aan doelstelling		11.476.935	11.527.000	12.059.803
Wervingskosten	R	206.204	225.000	125.881
Kosten beheer en administratie	S	1.408.973	1.346.000	1.326.747
Som van de lasten		13.092.111	13.098.000	13.512.431
Financiële baten en lasten	T	11.832	2.000-	15.645
SALDO VAN BATEN EN LASTEN		64.885-	211.000	-148.276
Resultaatbestemming:				
Toevoegingen/onttrekkingen aan:				
- continuïteitsreserve		-		100.000
- Bestemmingsreserves		65.000-		247.614-
- Overige reserves		115		3.515
- Bestemmingsfondsen		-		4.177-
Totaal		64.885-		-148.276

Kasstroomoverzicht (indirecte methode)

	2022 EUR	2021 EUR	
Saldo van baten en lasten		-64.885	148.276-
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Saldo van baten en lasten			
Aanpassingen voor:			
- Afschrijvingen	204.517	194.593	
- Mutaties voorzieningen	52.276	19.390	
- Interest baten en lasten	-6.163	-13.324	
- Boekresultaat afstoting vaste activa	<u>14.000</u>	<u>11.455</u>	
	264.630	212.113	
Veranderingen in werkkapitaal			
- Vorderingen en overlopende activa	317.511	-899.642	
- Langlopende schulden	-14.131	14.669	
- Kortlopende schulden	<u>-221.739</u>	<u>255.244-</u>	
	81.641	1.140.218-	
Ontvangen interest	1.138	817	
Ontvangen dividend	-	3.985	
Betaalde interest	<u>5.025</u>	<u>6.302</u>	
	6.163	11.104	
Kasstroom uit operationele activiteiten		352.434	917.001-
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Investerings in Materiële activa	-222.124	-706.669	
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	<u>-222.124</u>	<u>-706.669</u>	
	-222.124	-706.669	-706.669
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Mutatie op rekening courant krediet	-	650.000	
Investerings in Financiële activa	-	-	
Aflossing uitgegeven lening	<u>2.500</u>	<u>12.500</u>	
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	2.500	662.500	
	2.500	662.500	662.500
Mutatie geldmiddelen:	<u>67.926</u>	<u>1.109.446-</u>	
Samenstelling liquide middelen en effecten:			
Stand per 01-01	1.970.066	3.079.512	
Stand per 31-12	<u>2.037.992</u>	<u>1.970.066</u>	
Totaal	<u>67.926</u>	<u>-1.109.446</u>	

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2022

Belangrijkste activiteiten

Landschap Overijssel (De statutaire naam is 'Stichting Landschap Overijssel'). De stichting is gevestigd Poppenallee 39, 7722 KW te Dalfsen. De stichting heeft als doel:

- Het beheer van natuur, landschap en cultureel erfgoed in Overijssel te stimuleren, te coördineren en te initiëren dan wel zelf activiteiten uit te voeren die leiden tot beheer, zorg, herstel, ontwikkeling en beleving daarvan;
- Natuur- en landschapsschoon en cultureel erfgoed in Overijssel in eigendom en/of zakelijk genotsrecht te hebben, te verwerven en/of in beheer te nemen, alsmede te herstellen en, waar mogelijk, te scheppen, zowel ter wille van de natuur zelf als ten behoeve van het geestelijk en lichamelijk welzijn van de mens;
- Het verrichten van al wat hiermee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Onder natuur-, landschapsschoon en cultureel erfgoed wordt in dit verband verstaan alles wat tot de aantrekkelijkheid van een landschap bijdraagt. Daartoe worden mede gerekend, naast het aanwezige natuurschoon en in natuurwetenschappelijk en/of visueel landschappelijk opzicht belangrijke objecten, gebouwen en andere elementen van menselijke werkzaamheden, alsmede geologische, geomorfologische- en biologische bijzonderheden, waarvan het behoud van algemeen belang kan worden geacht.

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van een verslagperiode van een jaar. Het boekjaar valt samen met het kalenderjaar 2022.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld conform Richtlijn 650 voor Fondsenwervende Instellingen van de Raad voor de Jaarverslaggeving.

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten.

Functionele valuta

De jaarrekening wordt gepresenteerd in euro's, de functionele valuta van de organisatie.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijkende cijfers

Er hebben zich geen presentatiecorrecties voorgedaan in de jaarrekening.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Algemeen

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de stichting zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

De ontvangsten en uitgaven worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het bestuur het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie en vereisten, schattingen en veronderstellingen:

- De waardering van de voorzieningen;
- De waardering van het onderhanden projecten, inclusief resultaat op houtkap.

Financiële instrumenten

In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: financiële instrumenten die deel uitmaken van een handelsportefeuille (financiële activa en financiële verplichtingen), verstrekte leningen en overige vorderingen, investeringen in eigenvermogensinstrumenten en overige financiële verplichtingen. Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Indien instrumenten niet zijn gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten, maken eventuele

direct toerekenbare transactiekosten deel uit van de eerste waardering. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd. De stichting maakt geen gebruik van afgeleide instrumenten (derivaten).

Saldering van financiële instrumenten

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als de stichting beschikt over een deugdelijk juridisch instrument om het financiële actief en de financiële verplichting gesaldeerd af te wikkelen en de stichting het stellige voornemen heeft om het saldo als zodanig netto of simultaan af te wikkelen.

Als er sprake is van een overdracht van een financieel actief dat niet voor verwijdering uit de balans in aanmerking komt, wordt het overgedragen actief en de daarmee samenhangende verplichting niet gesaldeerd.

Financiële instrumenten die deel uitmaken van een handelsportefeuille

Financiële instrumenten (activa en verplichtingen) die worden aangehouden voor handelsdoeleinden, worden gewaardeerd tegen reële waarde en wijzigingen in die reële waarde worden verantwoord in de staat van baten en lasten. Bij eerste opname worden toerekenbare transactiekosten als last in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer zij worden gemaakt.

Overige vorderingen

Verstrekte leningen en overige vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardevermindervingsverliezen.

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode.

Investeringen in eigenvermogensinstrumenten met beursnotering

De beleggingen van de onderneming in aandelen worden, voor zover deze aandelen beursgenoteerd zijn, na de eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde. Veranderingen in de reële waarde worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening. Dividenden worden in de winst-en-verliesrekening verantwoord op het moment dat deze betaalbaar zijn gesteld.

Materiële vaste activa

Inventaris en andere vaste bedrijfsmiddelen worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met specifiek verkregen subsidies of bijdrage van derden en verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen.

De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de aanschafprijs volgens de lineaire methode op basis van de economische levensduur rekening houdend met de restwaarde. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Verbouwingen	6,67%
Inventaris	6,67% - 33,33%
Bedrijfsmiddelen	10% -33,33%

Afschrijving start op het moment dat een actief beschikbaar is voor het beoogde gebruik en wordt beëindigd bij buitengebruikstelling of bij desinvestering.

Investeringen ten behoeve van de doelstelling worden niet geactiveerd maar direct ten laste van de exploitatie gebracht. Het betreft investeringen in gronden die een natuurwaarde vertegenwoordigen. Investeringen in gronden die geen natuurwaarde vertegenwoordigen worden als vastgoedinvestering aangemerkt en geactiveerd onder de materiële vaste activa. De gronden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de koopsom en alle direct toe te rekenen uitgaven zoals juridische advieskosten, overdrachtsbelasting en andere transactiekosten.

Een vastgoedbelegging wordt niet langer geactiveerd in geval van afstoting of permanente buitengebruikstelling, en bij buitengebruikstelling indien geen toekomstige economische voordelen meer worden verwacht. Winsten of verliezen bij afstoting of buitengebruikstelling van een vastgoedbelegging worden bepaald als het verschil

tussen de netto opbrengst en de boekwaarde van het actief en worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Financiële vaste activa

Deelnemingen waarin geen invloed van betekenis wordt uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of duurzaam lagere bedrijfswaarde. Dividenden worden verantwoord in de periode waarin zij betaalbaar worden gesteld. Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost. Een financieel actief dat niet wordt gewaardeerd tegen (1) reële waarde met waardewijzigingen in de staat van baten en lasten of (2) geamortiseerde kostprijs of lagere marktwaarde, wordt op iedere verslagdatum beoordeeld om te bepalen of er objectieve aanwijzingen bestaan dat het actief een bijzondere waardevermindering heeft ondergaan. Een financieel actief wordt geacht onderhevig te zijn aan een bijzondere waardevermindering indien er objectieve aanwijzingen zijn dat na de eerste opname van het actief zich een gebeurtenis heeft voorgedaan die een negatief effect heeft op de verwachte toekomstige kasstromen van dat actief en waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt.

Objectieve aanwijzingen dat financiële activa onderhevig zijn aan een bijzondere waardevermindering omvatten het niet nakomen van betalingsverplichtingen en achterstallige betalingen door een debiteur, herstructurering van een aan de stichting toekomstig bedrag onder voorwaarden die de stichting anders niet zou hebben overwogen, aanwijzingen dat een debiteur of emittent failliet zal gaan, en het verdwijnen van een actieve markt voor een bepaald effect. Een bijzonder waardeverminderverslies met betrekking tot een tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd financieel actief wordt berekend als het verschil tussen de boekwaarde en de contante waarde van de verwachte toekomstige kasstromen, verdisconteerd tegen de oorspronkelijke effectieve rente van het actief. Verliezen worden opgenomen in de staat van baten en lasten.

Bepaling reële waarde

De reële waarde van een financieel instrument is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en van elkaar onafhankelijk zijn. De reële waarde van beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald aan de hand van de biedprijs.

De reële waarde van niet-beursgenoteerde financiële instrumenten wordt bepaald door de verwachte kasstromen contant te maken tegen een disconteringsvoet die gelijk is aan de geldende risicovrije marktrente voor de resterende looptijd vermeerderd met krediet- en liquiditeitsopslagen.

Bijzondere waardeverminderingen

Voor materiële en financiële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te schatten voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort.

Wanneer de boekwaarde van een actief of een kasstroom genererende eenheid hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardeverminderingverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. Indien sprake is van een bijzonder waardeverminderingverlies van een kasstroom genererende eenheid, wordt het verlies allereerst toegerekend aan goodwill die is toegerekend aan de kasstroom genererende eenheid. Een eventueel restant verlies wordt toegerekend aan de andere activa van de eenheid naar rato van hun boekwaarden.

Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardeverminderingverlies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief of kasstroom genererende eenheid geschat.

Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardeverminderingverlies vindt alleen plaats als sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardeverminderingverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief (of kasstroom genererende eenheid) opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardeverminderingverlies voor het actief (of kasstroom genererende eenheid) zou zijn verantwoord.

Vervreemding van vaste activa

Voor verkoop beschikbare vaste activa worden gewaardeerd tegen de boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

Onderhanden projecten

Kosten van onderhanden projecten die direct betrekking hebben op het project (zoals personeelskosten voor werknemers direct werkzaam aan het project, kosten van materialen, kosten van grond en terreinen en afschrijving van installaties en uitrusting die bij de uitvoering van het project worden gebruikt), de kosten die toerekenbaar zijn aan projectactiviteiten in het algemeen en toewijsbaar zijn aan het project en andere kosten die contractueel aan de opdrachtgever kunnen worden toegerekend, worden direct ten laste van de staat van baten en lasten gebracht.

De toerekening van de opbrengsten op projecten geschiedt naar rato van de verrichte prestaties bij de uitvoering van het werk ('percentage of completion'-methode) per balansdatum. Fondsenwervende organisaties kunnen op basis van hun algehele projectbegroting aangeven dat het begrote eigen aandeel in de projectkosten zal worden gedekt uit 'normale' algemene baten (bijvoorbeeld fondsenwerving of andere inkomsten). Als er een reële verwachting bestaat dat die inkomsten in de looptijd van het project er ook zullen zijn, hoeft bij de start van het project het gehele verwachte eigen deel niet gelijk als verlies genomen te worden. Een gelijke toerekening van de subsidiebaten wordt gemaakt in relatie tot de totale

bestedingen en zo wordt het eigen aandeel ook gespreid naar gelang de voortgang van het project. De nog te ontvangen bijdragen en vooruit ontvangen bijdragen van onderhanden projecten zijn verantwoord onder de vorderingen respectievelijk de kortlopende schulden.

Vorderingen en effecten

De grondslagen voor de waardering van vorderingen en effecten is beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering.

Reserves en fondsen

Indien een deel van de reserves en fondsen is afgezonderd omdat daaraan een beperktere bestedingsmogelijkheid is gegeven dan - gezien de doelstelling van de organisatie - zou zijn toegestaan en deze beperking door derden is aangebracht, wordt dit deel aangemerkt als bestemmingsfonds. Indien de beperking door het bestuur is aangebracht, wordt dit deel aangemerkt als bestemmingsreserve.

Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve is gevormd om de continuïteit te waarborgen ingeval van (tijdelijke) sterk tegenvallende opbrengsten.

Bestemmingsreserves

De beperkte bestedingsmogelijkheid van de bestemmingsreserve is door het bestuur bepaald, en betreft geen verplichting, het bestuur kan deze beperking zelf opheffen.

Overige reserves

Overige reserves betreffen reservemiddelen die resteren na de eerder genoemde bestedingen.

Bestemmingsfondsen

Bestemmingsfondsen betreffen middelen die zijn verkregen met een door derden aangegeven specifieke bestemming.

Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen, wanneer er sprake is van een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden

- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt en
- waarbij het waarschijnlijk is dat voor afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Indien (een deel van) de uitgaven die noodzakelijk zijn om een voorziening af te wikkelen waarschijnlijk geheel of gedeeltelijk door een derde worden vergoed bij afwikkeling van de voorziening, wordt de vergoeding als afzonderlijk actief gepresenteerd. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen.

Voor verwachte kosten inzake onderhoud van panden, installaties e.d. wordt een voorziening gevormd. Ook is een voorziening gevormd voor achterstallig onderhoud in onze terreinen. De toevoegingen aan de voorziening achterstallig onderhoud worden bepaald op basis van het geschatte bedrag van groot / achterstallig onderhoud en de periode die telkens verloopt tussen de werkzaamheden van groot onderhoud, een en ander zoals blijkt uit een meerjarenonderhoudsplan. De kosten van groot onderhoud worden verwerkt ten laste van de voorziening voor zover deze is gevormd voor de beoogde kosten.

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft het geschatte bedrag van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, kans dat iemand in dienst blijft en leeftijden.

Schulden

De grondslagen voor de waardering van de kortlopende schulden is beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Geworven baten

De geworven baten worden verantwoord voor het door de instelling ontvangen bedrag zonder dat de door de eigen organisatie gemaakte kosten in mindering zijn gebracht.

Donaties en Giften

Donaties en giften worden verantwoord in het jaar waarin zij worden ontvangen, met uitzondering van ontvangsten die kunnen worden toegerekend aan een periode waarin een bepaalde mailingactie heeft plaats gevonden. Giften van een zaak in natura worden gewaardeerd tegen de reële waarde in Nederland.

Nalatenschappen

Nalatenschappen en nalatenschappen belast met een recht van vruchtgebruik worden opgenomen in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Voor lopende nalatenschappen wordt per jaareinde een betrouwbare schatting gemaakt en wordt deze als bate en vordering uit nalatenschappen verantwoord.

Baten van bedrijven en andere organisaties zonder winstoogmerk

De ontvangen baten van bedrijven en andere organisaties zonder wistoogmerk worden verantwoord voor het door de instelling ontvangen bedrag. Verwerking vindt plaats in het jaar waarin de bate is ontvangen dan wel door die derde is toegezegd.

Baten van loterijorganisaties

De baten van loterijorganisaties worden in het jaar verantwoord waarin deze zijn toegezegd.

Bijdragen van overheden

Overheidsbijdragen worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruit ontvangen baten. Zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat de organisatie zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden, wordt de bijdrage als bate verantwoord. Bijdragen ter compensatie van door de organisatie gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de

staat van baten en lasten opgenomen, in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt.

Baten als tegenprestatie voor de levering van producten

Opbrengsten uit de verkoop van artikelen worden onder de baten tegen de brutowinst opgenomen. De brutowinst is de netto-omzet verminderd met de kostprijs van de verkochte artikelen. Onder de netto-omzet wordt verstaan de opbrengst onder aftrek van kortingen en over de omzet geheven belastingen. Onder de kostprijs wordt verstaan de inkoopwaarde van de goederen, verhoogd met de op de inkoop en verkoop drukkende directe (aan derden betaalde) verwervingskosten. De door de fondsenwervende instelling in dit verband gemaakte eigen kosten worden als kosten van fondsenwerving verantwoord.

Baten als tegenprestatie voor de levering van diensten

Opbrengsten uit het verlenen van diensten, als het verrichten van administratie voor derden en dienstverlening aan derden, worden opgenomen in de baten tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding, na aftrek van tegemoetkomingen en kortingen. Baten uit het verlenen van diensten worden in de winst-en-verliesrekening verwerkt wanneer het bedrag van de baten op betrouwbare wijze kan worden bepaald, de inning van de te ontvangen vergoeding waarschijnlijk is, de mate waarin de dienstverlening op balansdatum is verricht betrouwbaar kan worden bepaald en de reeds gemaakte kosten en de kosten die (mogelijk) nog moeten worden gemaakt om de dienstverlening te voltooien op betrouwbare wijze kunnen worden bepaald.

Beheerbaten

Beheeropbrengsten worden lineair in de winst-en-verliesrekening opgenomen op basis van de duur van de overeenkomst. Vergoedingen ter stimulering van het sluiten van huur- en pachtovereenkomsten worden als integraal deel van de totale beheerbaten verwerkt.

Toerekening uitvoeringslasten

Direct toerekenbare kosten worden direct toegerekend aan de categorieën doelstellingen,

werving baten of beheer en administratie. Uitvoeringslasten worden toegerekend aan de doelstellingen, werving baten en beheer en administratie op basis van de werkelijk bestede uren, middels een vastgesteld voorcalculatorisch intern uurtarief. De uren worden bepaald per functie. Het interne uurtarief wordt als volgt berekend: totaal van de loonkosten gedeeld door het aantal productieve uren + een opslag voor overhead per uur. De personeelskosten voor de ondersteuning en de directie zijn gerubriceerd onder de kosten voor administratie en beheer. Deze kosten vallen binnen de opslag voor de overhead.

Personeelsbeloningen

De beloningen van het personeel worden als last in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de stichting.

De WNT is van toepassing op Stichting Landschap Overijssel. Het voor Stichting Landschap Overijssel toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 EUR 216.000.

Pensioenen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan het pensioenfonds verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Landschap Overijssel heeft voor haar werknemers van 21 jaar en ouder een pensioenregeling getroffen die is ondergebracht bij het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw. De regeling wordt uitgevoerd

door Interpolis. De dekkingsgraad van het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw per 31 december 2021 is 115,9%. Er is geen sprake van additionele verplichtingen uit hoofde van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers of andere toezeggingen aan werknemers.

Financiële baten en lasten

Zowel de rentebaten en beleggingsopbrengsten als de beheer-, rente- en bankkosten worden verantwoord onder de financiële baten en lasten.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode. Ten behoeve van het opstellen van een kasstroomoverzicht worden onder geldmiddelen verstaan de kasmiddelen, de tegoeden op bankrekeningen en op korte termijn zeer liquide activa. De op korte termijn zeer liquide activa zijn die beleggingen die zonder beperkingen en zonder materieel risico van waardeverminderingen als gevolg van de transactie kunnen worden omgezet in geldmiddelen.

Investeringskasstroom en investeringen ten behoeve van de doelstelling vallen onder de investeringskasstroom en investeringen ten behoeve van de doelstelling zijn onderdeel van de operationele kasstroom.

Toelichting op de balans

A. Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

	Gronden	Verbouwing	Inventaris	Bedrijfs- middelen t.b.v. doelstelling	Totaal
Cum Aanschafwaarde	1.141.289	382.095	749.155	1.536.509	3.809.048
Cumulatieve afschr.	-	185.669	502.976	844.337	1.532.982
Boekwaarde 1/1	1.141.289	196.426	246.179	692.173	2.276.066
Aanschafwaarde					
Stand 1 januari	1.141.289	382.095	749.155	1.536.509	3.809.048
Investeringsen	-	33.434	131.006	57.684	222.124
Desinvesteringen	-	-	-	22.055	22.055
Stand per 31/12	1.141.289	415.529	880.161	1.572.138	4.009.117
Afschrijvingen en waardeverminderingen					
Stand 1 januari	-	185.669	502.976	844.337	1.532.982
Afschrijvingen	-	18.434	75.656	110.426	204.517
Afschr. op desinv.	-	-	-	8.055	8.055
Stand per 31/12	-	204.104	578.632	946.708	1.729.444
Boekwaarde 31/12	1.141.289	211.425	301.528	625.430	2.279.673

De activering van de gronden heeft betrekking op grondoppervlakten en objecten die worden aangehouden ter 'belegging'. De reële waarde is gelijk aan de verkrijgingsprijs van EUR 1.141.289.

De investeringen in de bedrijfsmiddelen ten behoeve van de doelstelling bestaan uit machines ten behoeve van beheerwerkzaamheden en gereedschap voor vrijwilligers.

De verbouwingen in kantoorruimten en inventaris (auto's, laadpalen en mobile device) zijn benodigd voor de bedrijfsvoering.

B. Financiële vaste activa

Deelnemingen

Op balansdatum ultimo 2022 beschikt Landschap Overijssel over 15,2% van het aandelenkapitaal Landgoed Vilsteren B.V. Landschap Overijssel heeft 198 aandelen in bezit van het totaal van 1.306 aandelen. Deze deelneming wordt aangehouden ten behoeve van de doelstelling. De actuele waarde van deze deelneming per 31-12-2021 bedraagt EUR 923.976 (2020: EUR 940.801). Op het moment van het gereedkomen van deze jaarrekening is de actuele waarde per 31-12-2022 nog niet bekend.

	2022 EUR	2021 EUR
Deelneming Landgoed Vilsteren	326.489	326.489
Langlopende Lening Kolkersveld	85.000	87.500
Totaal deelnemingen	<u>411.489</u>	<u>413.989</u>

Langlopende vordering Kolkersveld

De hoofdsom wordt afgelost in 40 jaar in jaarlijkse termijnen van EUR 2.500 tegen een rente van 5%.

	2022 EUR	2021 EUR
Vordering per 1 januari	87.500	90.000
Aflossing	2.500	2.500
Vordering per 31 december	<u>85.000</u>	<u>87.500</u>

Tot zekerheid van de betaling van de lening bestaat een eerste hypotheekrecht op het aan Kolkersveld te verlenen recht van erfpacht.

C. Vorderingen en overlopende activa

	2022	2021
	EUR	EUR
Debiteuren	269.728	205.103
Vorderingen overheden	470.073	527.096
Onderhanden projecten	1.919.514	2.258.491
Vordering Postcodeloterij	1.125.000	1.125.000
Te vorderen BTW	15.000	15.067
Te vorderen ziekteuitkeringen	8.345	-
Overige vorderingen en overlopende activa	206.567	200.980
Totaal vorderingen en overlopende activa	4.014.227	4.331.737

Vorderingen overheden

	2022	2021
	EUR	EUR
Waterschap	215.875	-
Provincie Overijssel afwaardering	157.505	188.318
Provincie Overijssel SNL	-	208.282
Provincie Overijssel Overig	80.656	116.016
Gemeenten	16.037	14.480
Totale vordering overheden	470.073	527.096

Waterschap

Dit betreft een facturatie van uitgevoerd werk in 2022 waarvan de factuur eind 2022 is verstuurd.

Provincie Overijssel afwaardering

Voor wijziging van de bestemming naar natuurgrond kan maximaal 85% van de taxatiewaarde van een aangekocht perceel grond, worden teruggevorderd. In 2021 heeft Landschap Overijssel gronden aangekocht. Voor de afwaardering van deze gronden als gevolg van het wijzigen van de bestemming naar Natuurgronden heeft Landschap Overijssel twee SKNL-aanvragen ingediend. Voor het bedrag van de verwachte toekenningen is ultimo 2021 een vordering opgenomen. Aangezien de afrekening samen valt met het gebiedsproces zijn de 2 vorderingen ultimo 2022 nog openstaand.

Provincie Overijssel SNL

De subsidieregeling SNL is gewijzigd van een vergoeding van de normkosten van 75 naar 84% met ingang van 2021. De extra middelen die deze wijziging met zich meebrengt zijn in 2022 ontvangen.

Provincie Overijssel Overig

Dit betreft een aantal project gerelateerde facturen die per balansdatum nog open staan.

Onderhanden projecten

	2022 EUR	2021 EUR
Te vorderen projectbijdragen Rijk	233.873	40.000
Te vorderen projectbijdragen Waterschap	60.000	-
Te vorderen projectbijdragen Provincie	1.419.874	2.073.063
Te vorderen projectbijdragen Gemeente	0	20.605
Te vorderen overige projectbijdragen	205.767	124.823
Totaal onderhanden projecten	1.919.514	2.258.491

Er zijn een aantal grote projecten die nog met de provincie afgerekend moeten worden. Een aantal Natura 2000 trajecten zit in de afronding en een aantal grote aanvragen loopt op balansdatum. Denk hierbij aan begrazing.

Vordering postcodeloterij

De bijdrage van de Nationale Postcodeloterij bedraagt jaarlijks EUR 1.125.000 en wordt in het volgende boekjaar ontvangen.

Overige vorderingen en overlopende activa

	2022 EUR	2021 EUR
Vooruitbetaalde bedragen	140.496	68.269
Te vorderen nalatenschap	8.000	70.687
Te vorderen houtopbrengsten	50.327	25.000
Overige vorderingen	7.744	37.024
Totaal overige vorderingen en overlopende activa	206.567	200.980

Vooruitbetaalde bedragen

De vooruitbetaalde bedragen bestaan uit diverse vooruitbetalingen, waaronder een vooruitbetaling op de verzekeringen en software. De vooruitbetaalde bedragen zijn gestegen ten opzichte van 2021 omdat in 2022 een factuur inzake sociale lasten van EUR 48k vooruit is betaald. Daarnaast is in 2022 langer doorgeboekt, waardoor een verschuiving te zien is tussen de overlopende activa en de vooruitbetaalde bedragen.

Te vorderen nalatenschap

In 2021 is één nalatenschap toegekend aan Landschap Overijssel, waarbij de afwikkeling in 2022 heeft plaatsgevonden.

Te vorderen houtopbrengsten

Dit betreft een houtoogst die over de jaargrens heen loopt, waarbij kap in het boekjaar plaatsvindt en de afrekening in het nieuwe jaar is ontvangen. De vordering is de inschatting van de opbrengsten van de houtverkoop minus de kapkosten en omvat een inschatting van de jaarovergang.

Alle vorderingen en overlopende activa hebben een verwachte looptijd korter dan één jaar, tenzij anders aangegeven. Het vormen van een voorziening voor oninbaarheid wordt niet noodzakelijk geacht.

D. Liquide middelen

	2022 EUR	2021 EUR
ING	261.035	100.364
ABN AMRO Bank	1.774.925	1.866.520
Kasmiddelen	2.032	1.463
Kruisposten	0	1.720
	<u>2.037.992</u>	<u>1.970.066</u>

De liquide middelen zijn terstond opeisbaar. Voor een toelichting op de afwijking wordt verwezen naar het kasstroomoverzicht.

E. Reserves

	2022 EUR	2021 EUR
Stichtingskapitaal	226	226
Continuïteitsreserve	1.100.000	1.100.000
Bestemmingsreserve	2.088.000	2.153.000
Overige reserves	10.257	10.142
	<u>3.198.483</u>	<u>3.263.368</u>

Het verloop van de reserves ziet er als volgt uit:

	Stichting kapitaal	Continuï- teitsreserve	Bestemmings- reserve	Overige reserve	Totaal
Stand per 1 januari	226	1.100.000	2.153.000	10.142	3.263.368
Toevoegingen	-	-	150.000	-	150.000
Bestedingen	-	-	197.000-	-	197.000-
Vrijval	-	-	18.000-	115	17.885-
Stand per 31 december	<u>226</u>	<u>1.100.000</u>	<u>2.088.000</u>	<u>10.257</u>	<u>3.198.483</u>

Continuïteitsreserve

De continuïteitsreserve is gevormd om de continuïteit van de stichting te waarborgen. De omvang van de continuïteitsreserve bepalen we aan de hand van de volgende uitgangspunten:

- De vaste personele kosten bedragen ruim EUR 4,2 miljoen per jaar conform begroting 2023;
- Binnen 6 maanden na het wegvallen van structurele opbrengstenstroom (zoals postcodeloterij) dient ombuiging van de personele vaste kern te worden gerealiseerd;
- 25% van de opbrengstenstroom valt ineens weg;
- De kosten van de ombuiging bedragen 15% van de personele jaarlast.

Met deze uitgangspunten is de continuïteitsreserve bepaald op EUR 1.1 miljoen.

Bestemmingsreserve

	Aankopen	Uitvoering natuur- beheer	Organisatie- ontwikkeling	Ontwikkeling verdien- modellen	Totaal
Stand per 1 januari	975.000	450.000	300.000	428.000	2.153.000
Toevoegingen	-	-	150.000	-	150.000
Bestedingen	-	-	150.000-	47.000-	197.000-
Vrijval	-	-	-	18.000-	18.000-
Stand per 31 december	975.000	450.000	300.000	363.000	2.088.000

Bestemmingsreserve aankopen

Voor aankopen is een tweetal reserves gevormd, namelijk de juridische aankopen en de vrije aankopen.

Juridische aankopen

Voor zover de verwervingskosten van toekomstige, juridisch verplichte aankopen niet door subsidies/fondsenbijdragen van derden gedekt kunnen worden, zijn deze kosten bestemd in onze aankoopreserve.

Vrije aankopen

Elk jaar komen we in de gelegenheid om gronden te verwerven, in eigendom of met een andersoortige constructie, in beheer. We hebben de wens om de komende jaren ons beheerareaal uit te breiden. Hierin moeten we echter kiezen. Vanuit de Natura2000-ontwikkelopgaven is het best mogelijk dat er veel grond op de markt komt, al kan het ook zijn dat deze grond naar de overblijvende boeren gaat. Hoe dan ook moeten we ervoor zorgen dat we de kansen pakken. De beschikbaarheid van middelen is hiervoor van groot belang. We vormen daarvoor dan ook een reserve.

Bestemmingsreserve uitvoering natuurbeheer

Er zijn een aantal factoren die het risicoprofiel voor Natuurbeheer bepalen. Ondanks het planmatige beheer dat we voeren op basis van de beheerplannen/CMSi, zijn we ook afhankelijk van de situatie op dat moment. Extreme droogte of juist natte situaties kunnen leiden tot onverwachte situaties waar we op moeten schakelen. De sterfte van beuken als gevolg van de droogte is daar een voorbeeld van. De veiligheidsanalyses of de kap die we als gevolg hiervan moeten uitvoeren zijn onvermijdelijk, maar ook niet te voorzien. Het veranderende klimaat leidt naar verwachting tot meer van dergelijke situaties. Deze klimaatverandering kan in de toekomst ook leiden tot de inzet van andere, duurdere machines. Een andere factor is de onzekerheid op het natuurbeleid en dan met name de financiering daarvan.

Het Subsiestelsel Natuur en Landschap wordt op verschillende niveaus tegen het licht gehouden. Dit heeft onder andere geleid tot een stijging van de subsidiering op natuurbeheer van 75 naar 84%. Ook onze overige inkomsten staan onder continue druk. Dat komt enerzijds omdat we voor een groot deel afhankelijk zijn van overheidsfinanciering (en daarmee van politiek sentiment), maar ook omdat de baten uit de terreinen onder druk staan. Dit komt onder andere door minder houtopbrengsten (bomenkapdiscussie) en mogelijk minder pachtopbrengsten (als gevolg van uitmijning en bruikbaarheid terreinen door klimaat). Aan de andere kant stijgen de kosten voor natuurbeheer, onder andere door omvorming van bos naar heide en de klimaatomstandigheden. Voor al deze risico's en onzekerheden is een bestemmingsreserve beheer gevormd.

Bestemmingsreserve organisatieontwikkeling

We reserveren een aantal componenten in deze bestemmingsreserve:

- Uitwerken en implementeren van een Impactmeting in de programma's en op het beleidsplan 2022-2025;
- Uitwerken van strategisch HR-beleid en strategisch personeelsplan en actualiseren van de HRM instrumenten;
- Investerings in ICT om de trend naar meer thuiswerken te faciliteren en up-to-date houden van onze ICT-beheeromgeving;
- Het uitvoeren van een onderzoek naar toekomstige huisvesting in relatie met het moderne werken.

Bestemmingsreserve Inzet duurzaam verdienmodel

Onze inkomsten staan onder continue druk. Uit de meerjarenbegroting blijkt dat we op toekomstige tekorten afstevenden als we hier niet op handelen. Daarnaast zien we ook dat op de langere termijn (na 2024) risico's op ons afkomen en dat we hierin kwetsbaar zijn door onze grote afhankelijkheid van de overheid.

Om te kunnen anticiperen op deze risico's en onze afhankelijkheid van de overheid terug te kunnen brengen, is het noodzakelijk om onze vrij te besteden baten te laten toenemen. Daarom is besloten om een bestemmingsreserve 'verdienmodel' te gaan vormen. Deze reserve is bedoeld om middelen te reserveren, die ingezet kunnen worden als investering. Deze investeringen zijn natuurlijk bedoeld om onze kosten te verlagen en/of onze baten te verhogen. Te denken valt onder andere aan rode ontwikkelingen, energieproductie of ons landbouwbedrijf. Natuurlijk geldt hiervoor dat we alleen ontwikkelingen realiseren als die passen binnen onze doelstelling. Deze reserve wordt tweeledig gevormd:

- Vanuit het resultaat uit aankopen en vervreemdingen van gronden en opstallen. Hiervoor geldt dat we ons richten op vervreemding van onroerend goed dat niet direct bijdraagt aan onze doelstelling. Daarbij zijn we deels (afhankelijk van het object) verplicht om deze opbrengsten te investeren in natuur, welke wel past bij de doelstelling. Een deel van deze opbrengsten zijn vrij te besteden. Dit voegen we toe aan de 'verdienmodel'-reserve.
- Indien de winstbestemming een plus kent, voegen we deze toe aan het duurzame verdienmodel zodat we duurzaam aan onze doelstelling kunnen werken.

F. Fondsen

Bestemmingsfondsen

	Projecten	Specifieke giften	Totaal
Stand per 1 januari	-	-	-
Toevoegingen	1.125.000	78.064	1.203.064
Bestedingen	1.125.000	78.064	1.203.064
Stand per 31 december	-	-	-

Bestemmingsfonds projecten

Betreft een fonds vanuit de NPL-middelen vanuit De Stichting LandschappenNL. Jaarlijks wordt EUR 1.125.000 ontvangen en de ontvangen middelen vanuit het verleden zijn geheel besteed.

Bestemmingsfonds specifieke giften

Dit fonds betreft diverse specifieke giften die moeten worden besteed aan een specifieke doelstelling. Het beleid is om in het jaar waarin de specifieke giften worden ontvangen de besteding ook te laten plaatsvinden.

G. Voorzieningen

	Onderhoud gebouwen	Jubilea personeel	Totaal
Stand per 1 januari	500.867	41.878	542.745
Dotatie	270.000	3.922	273.922
Bestedingen	208.904	11.336	220.240
Vrijval	-	1.406	1.406
Stand per 31 december	561.963	33.058	595.021

Voorziening groot onderhoud gebouwen

De voorziening groot onderhoud gebouwen is gevormd ten behoeve van groot onderhoud in de komende jaren. De hoogte van de voorziening is gebaseerd op het onderhoudsplan ten behoeve van het groot onderhoud voor de komende 5 jaren. Het onderhoudsplan is opgesteld door de Monumentenwacht Overijssel/Flevoland.

Voorziening Jubilea personeel

De voorziening jubilea personeel is gevormd ten behoeve van kosten van jubilea personeel. De hoogte van de voorziening is gebaseerd op de verwachte uitkeringen voor de komende 10 jaar.

H. Langlopende schulden

	2022 EUR	2021 EUR
Vooruit ontvangen beheer de Regge	87.380	92.520
Vooruit ontvangen beheer en vervanging brug Mariënberg	73.267	73.267
Vooruit ontvangen beheer Dassenraster Reestdal	29.087	31.511
Vooruit ontvangen beheer vleermuistoren Teesinkbos	24.531	25.822
Vooruit ontvangen beheer Lankhorst	14.280	15.120
Vooruit ontvangen beheer Janninksbos	11.092	11.092
Vooruit ontvangen beheer 't Vaneker	157.819	163.456
Vooruit ontvangen beheer Kristalbad	30.000	30.000
Waarborgsommen	1.200	-
Totaal langlopende schulden	428.657	442.788

Vanuit bijdragen van Tennet (Dassenraster Reestdal), Rijkswaterstaat (Lankhorst, Regge en Kristalbad), het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (Vleermuistoren), Vitens (Janninksbos) en particulieren (Regge en Mariënberg) zijn er afspraken gemaakt met betrekking tot het beheer voor de komende 25 jaar (enkel voor beheer 'Dassenraster Reestdal' geldt 20 jaar). Jaarlijks wordt, met uitzondering van de brug en Kristalbad, een evenredig deel van de bijdrage besteed aan het betreffende beheer. In 2021 zijn beheergelden voor het Kristalbad ontvangen die over 10 jaar besteed zullen worden. Het kortlopende deel van deze langlopende schuld bedraagt EUR 15.331.

I. Kortlopende schulden en overlopende passiva

	2022	2021
	EUR	EUR
Crediteuren	892.929	1.760.161
Belastingen en sociale premies	280.578	247.335
Vooruitontvangen bijdragen	2.818.754	1.729.666
Krediet Groenfonds	-	650.000
Overige schulden en overlopende passiva	528.958	355.796
Totaal kortlopende schulden en overlopende passiva	<u>4.521.219</u>	<u>4.742.958</u>

De looptijd van de kortlopende schulden en overlopende passiva is kleiner dan één jaar, tenzij bij de toelichting bij de betreffende post iets anders wordt omschreven.

Crediteuren

De crediteuren zijn ten opzichte van 2021 gedaald omdat Natura2000 rondom de jaargrens 2021 volop in uitvoering was.

Belastingen en sociale premies

	2022	2021
	EUR	EUR
Pensioenpremie	100.842	113.768
Loonheffing	156.790	133.567
Sociale lasten	6.672	-
BTW	16.274	-
Totale belastingen en sociale premies	<u>280.578</u>	<u>247.335</u>

Vooruit ontvangen bijdragen

	2022	2021
	EUR	EUR
Vooruit ontvangen projectbijdragen	2.722.959	1.625.452
Overige vooruit ontvangen bedragen	95.795	104.214
Totaal vooruit ontvangen bijdragen	<u>2.818.754</u>	<u>1.729.666</u>

In 2021 was sprake van een debetrente op bankoverschotten en zijn voorschotten voorzichtig aangevraagd zoals de liquiditeiten laag bleven. Door het gegeven dat er eind 2022 geen rente meer hoeft te worden betaald op overschotten en we te maken hebben met lange doorlooptijden van subsidievoorschotten is beleid op bevoorschotting veranderd.

Vooruit ontvangen projectbijdragen

	2022	2021
	EUR	EUR
Vooruit ontvangen projectbijdragen Rijk	353.922	222.728
Vooruit ontvangen projectbijdragen Provincie	2.237.722	364.189
Vooruit ontvangen projectbijdragen Gemeenten	46.672	77.075
Vooruit ontvangen overige projectbijdragen	84.643	142.156
Totaal vooruit ontvangen projectbijdragen	<u>2.722.959</u>	<u>806.148</u>

Rond de jaargrens 2021 lagen diverse afrekeningen bij de provincie ter beoordeling, waardoor de vooruit ontvangen projectbijdragen in 2021 incidenteel laag was. Door het gegeven dat er in 2022 geen rente meer hoeft te worden betaald op overschotten en we te maken hebben met lange doorlooptijden van subsidievoorschotten is met name voor diverse Natura 2000 vroegtijdig voorschotten aangevraagd in 2022. De daling in de overige vooruitontvangen projectbijdragen wordt veroorzaakt door een bijdrage voor een aankoop dat in 2021 is ontvangen en in 2022 is gerealiseerd (EUR 73k).

Overige schulden en overlopende passiva

	2022	2021
	EUR	EUR
Nog te betalen aankopen	-	9.832
Verlofdagen	185.872	179.551
Vakantiegeld	161.415	133.341
Nog te betalen personeelskosten	64.426	5.300
Schuld Waterschap	91.089	55
Schulden gemeente	756	300
Accountantskosten	20.001	15.126
Overige schulden	5.400	12.292
Totaal overige schulden en overlopende passiva	<u>528.958</u>	<u>355.796</u>

Verlofdagen

Als gevolg van het stijgen van het aantal FTE is de stand van de verlofdagen toegekomen.

Schuld waterschap

Dit betreft kosten die door het waterschap zijn gemaakt inzake het project versneld natuurherstel die per balansdatum nog niet betaald is.

Financiële instrumenten

Algemeen

Landschap Overijssel maakt gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de stichting blootstellen aan markt-, valuta-, rente-, kasstroom-, krediet- en liquiditeitsrisico. Om deze risico's te beheersen heeft Landschap Overijssel een beleid opgesteld inclusief een stelsel van limieten en procedures, om de risico's van onvoorspelbare ongunstige ontwikkelingen op de financiële markten en daarmee de financiële prestaties van de organisatie, te beperken. Landschap Overijssel zet geen afgeleide financiële instrumenten in om risico's te beheersen.

Valutarisico

Er vinden geen transacties buiten de EU plaats waardoor Landschap Overijssel geen valutarisico's loopt.

Kredietrisico

De vorderingen uit hoofde van handelsdebiteuren zijn belegd bij partijen die bekend zijn, waardoor het geschatte kredietrisico naar verwachting beperkt is. Bij aangaan van (omvangrijke) verplichtingen wordt de kredietwaardigheid van een partij getoetst.

Renterisico en kasstroomrisico

Het renterisico is beperkt tot eventuele veranderingen in de marktwaarde van uitgegeven leningen. Bij deze leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. De leningen worden aangehouden tot het einde van de looptijd. De organisatie heeft derhalve als beleid om geen afgeleide financiële instrumenten te gebruiken om (tussentijdse) rentefluctuaties te beheersen.

Prijrisico

Er is geen sprake van een beleggingsportefeuille, waardoor geen sprake is van prijrisico op financiële instrumenten.

Liquiditeitsrisico

De organisatie loopt geen significante liquiditeitsrisico's.

Reële waarde

De reële waarde van de overige in de balans opgenomen financiële instrumenten benadert de boekwaarde ervan.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Risico – Klacht bij de Europese Commissie.

Naar aanleiding van een klacht ingediend door enkele particuliere grondbezitters over de PNB regeling, welke klacht volgens de Europese Commissie later zou zijn 'opgevolgd' door de Vereniging Gelijkberechtiging Grondbezitters ('VGG'), oordeelde de Europese Commissie in een besluit d.d. 2 september 2015, dat de Staat de subsidieregeling weliswaar onterecht niet van tevoren heeft aangemeld bij de Commissie, maar keurde zij de regeling achteraf alsnog zonder verdere voorwaarden goed. Zowel de VGG als de natuurbeschermingsorganisaties hebben op verschillende gronden tegen dit besluit van de Europese Commissie beroep ingesteld. De VGG heeft beroep ingesteld, omdat zij van mening is dat de formele onderzoeksprocedure

had moeten worden geopend. De natuurbeschermingsorganisaties hebben mede beroep aangetekend, omdat de natuurbeschermingsorganisaties onder andere in tegen stelling tot de Europese Commissie van mening zijn dat zij niet kwalificeren als 'onderneming', maar een organisatie die overheidsbeleid vormgeeft en uitvoert. Aldus is geen sprake is van staatssteun die tevoren had moeten worden aangemeld bij de Europese Commissie. Voorts is er naar het inzicht van de natuurbeschermingsorganisaties evenmin sprake geweest van een 'economisch voordeel', althans niet in de mate die de Europese Commissie lijkt aan te nemen en heeft de PNB regeling niet geleid tot een vervalsing van de mededinging en/of een beïnvloeding van het interstatelijk handelsverkeer, omdat het alleen gaat over Nederlandse natuur die de overheid tevoren had aangewezen.

In september 2020 is er een uitspraak geweest van het EU Hof van Justitie in Luxemburg. In dit arrest zijn de conclusies van het EU Gerecht uit 2018 in stand gelaten en is geoordeeld dat de Europese Commissie de PNB regeling middels een verkeerde onderzoeksprocedure heeft beoordeeld, en er zodoende een procedureel gebrek kleefde aan het eerdere besluit van de Europese Commissie uit 2015. Het gevolg van de arresten van het Gerecht en het EU Hof van Justitie is dat het besluit van de Europese Commissie van 2 september 2015 nietig is. De Europese Commissie zal de PNB regeling vermoedelijk aan een hernieuwde beoordeling onderwerpen. De natuurbeschermingsorganisaties wachten (de voortgang van) dit eventuele hernieuwde onderzoek af en zien de uitkomst ervan wederom met vertrouwen tegemoet. Tot op heden is de Europese Commissie het onderzoek niet aangevangen. Het is niet bekend of en zo ja wanneer het hernieuwde onderzoek zal beginnen.

In het kader van de PNB-regeling, gelijk de subsidieregelingen vóór de invoering van de PNB-regeling in 1993, werden de natuurbeschermingsorganisaties belast met de aankoop of verkrijging van gronden ten behoeve van de totstandbrenging van de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur (thans: Natuurnetwerk Nederland) met als uitdrukkelijk doel de verworven gronden planmatig te transformeren en daarmee ook financieel af te waarderen tot natuurterrein, om deze eeuwigdurend als natuur te beheren en te behouden, alsmede gratis open te stellen voor het publiek. De waarde van deze terreinen is in beginsel nihil, omdat kwalitatief adequaat beheer van natuurterreinen per saldo geld kost. In die zin is er ook geen sprake van financiële bevoordeling of andersoortige begunstiging van de natuurbeschermingsorganisaties, waardoor naar onze mening ook geen sprake is van staatssteun. Terugvordering van subsidies dan wel de rente daarover is naar onze mening thans ook niet aan de orde. Daarom is gelijk aan voorgaande jaren geen verplichting opgenomen in de jaarrekening. Voor de volledigheid zij opgemerkt dat mocht de Europese Commissie na herbeoordeling toch tot de conclusie komen dat sprake is van (on)verenigbare staatssteun, de Staat gedwongen kan zijn (een deel van) de ontvangen steun en/of de rente daarover terug te vorderen van de natuurbeschermingsorganisaties hetgeen materiële gevolgen kan hebben voor de financiële positie van de natuurbeschermingsorganisaties. Welk besluit de Europese Commissie zal nemen, zal eerst echter moeten worden afgewacht. We blijven ons verder graag richten op onze relatie en samenwerking met particuliere natuureigenaren, die Landschap Overijssel van grote waarde vindt en met wie wij in grote mate belangen delen, ook ten aanzien van toekomstig natuurbeheer.

Door de natuurbeschermingsorganisaties en de VGG is het afgelopen jaar constructief gesproken om de mogelijkheden van een eventuele schikking te verkennen. De uitkomsten hiervan zijn nog onzeker. De gesprekken worden in 2023 vanuit een positieve grondhouding van de natuurbeschermingsorganisaties voortgezet. Indien en voor zover er overeenstemming wordt bereikt kan dit materiële gevolgen hebben voor de financiële positie van de natuurbeschermingsorganisaties. Een eventuele schikking zullen de natuurbeschermingsorganisaties enkel aangaan, indien partijen elkaar over en weer algehele en finale kwijting verlenen en de staatssteunprocedure omtrent de PNB-regeling van tafel is.

Instellingen van algemeen nut

Stichting Landschap Overijssel is een Algemeen Nut Beoogde instelling zoals bedoeld in het vierde lid van artikel 24 van de successiewet.

Gronden en panden

De stichting heeft een oppervlakte van totaal 6.046 hectare grond in beheer en hiervan is 5.806 hectare in eigendom. Daarnaast heeft Landschap Overijssel 15.37.36 hectare landbouwgrond te Arriën in haar bezit. Dit betreft gronden uit een nalatenschap en deze zijn niet toegevoegd aan de staat van reservaten omdat ze geen directe waarde voor de doelstelling vertegenwoordigen.

In het kader van de doelstelling zijn gronden aangeschaft met het doel deze zelf te beheren. De aanschafwaarde van de gronden per 31 december 2021 is EUR 11.695.824. In totaal is voor EUR 190.500 aan gronden aangekocht in 2022 en voor EUR 204.575 aan gronden verkocht. Delen van deze verworven gronden zijn ingebracht in het SKNL-programma van de provincie, waartoe subsidies verkregen worden. De eigen bijdrage is ten laste van de exploitatie geboekt.

Aankoopverplichtingen

In 2023 zal de financiële afrekening van de 'landinrichting Staphorst' plaatsvinden waarmee 46 hectare grond is aangekocht. De aankoopwaarde hiervan bedraagt EUR 1.993.756 en de waarde-afkoop bedraagt EUR 1.694.693. Daarnaast is er een bindende intentieverklaring, waarin de aankoop van een perceel in het Wierdense Veld is vastgelegd. De aankoopprijs bedraagt hier EUR 375.000.

Meerjarige financiële contractuele baten

Landschap Overijssel heeft meerjarige contracten afgesloten met derden inzake huur, pacht en erfpacht. De jaarlijkse opbrengsten uit deze contracten worden als baten verantwoord. De looptijd van de pachtcontracten bedraagt maximaal 6 of 12 jaar met automatische verlenging en wordt jaarlijks geïndexeerd volgens de door het ministerie vastgestelde pachtnormen. De looptijd van de erfpachtcontracten is maximaal 30 jaar of is voor onbepaalde tijd aangegaan. De jaarlijkse indexatie is gebaseerd op de norm die door het CBF wordt gesteld. De huurcontracten hebben een onbepaalde looptijd en worden verhoogd volgens de wettelijk gestelde huurverhoging.

Kredietfaciliteit Nationaal Groenfonds

Landschap Overijssel heeft een kredietfaciliteit bij het Nationaal Groenfonds voor maximaal EUR 2.500.000. De debetrente is een-maands EURIBOR-tarief plus 2,0%. De kredietfaciliteit heeft een looptijd tot 31 mei 2026. In 2021 is eind december gebruik gemaakt van het krediet om een aankoop voor te financieren en begin 2022 is deze faciliteit weer afgelost. In 2022 is de faciliteit niet meer gebruikt. Er is een hypothecaire zekerheid gevestigd op Landgoed Hof Espelo (150 hectare grond is in onderpand gegeven).

*Toelichting op de staat van baten en lasten***J. Baten van particulieren**

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Contributies van donateurs	197.365	190.000	187.733
Donaties, giften en legaten	67.640	110.000	62.865
Giften met bestemming	80.571	-	10.839
Totaal baten van particulieren	<u>345.577</u>	<u>300.000</u>	<u>261.437</u>

Er is 1 grote gift van EUR73k ontvangen die specifiek bedoelt is voor een grondaankoop.

K. Baten van bedrijven

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Contributies van vrienden	63.500	62.000	61.867
Bijdragen uit acties van bedrijven	42.284	55.000	31.890
Totaal baten van Bedrijven	<u>105.784</u>	<u>117.000</u>	<u>93.757</u>

L. Baten van loterijorganisaties

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Nationale Postcode loterij	1.125.000	1.125.000	1.125.000
Totaal baten van loterijorganisaties	<u>1.125.000</u>	<u>1.125.000</u>	<u>1.125.000</u>

M. Baten van overheden

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Bijdrage Rijk	1.116.786	1.232.000	1.260.559
Bijdrage Provincie	6.955.937	6.853.000	7.804.501
Bijdrage Gemeente	141.665	42.000	106.310
Bijdrage Waterschap	270.076	252.000	187.115
Totaal baten van overheden	<u>8.484.464</u>	<u>8.379.000</u>	<u>9.358.486</u>

Deze overheidsbijdragen bestaan voor EUR 2.804k (2021: EUR 2.737k) uit structurele bijdragen. De stijging is een gevolg van de structurele verhoging van de subsidie voor begrazing.

Provinciale bijdragen

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Bijdrage SNL	1.959.175	1.990.000	1.957.502
Natura 2000	2.983.047	3.391.000	4.312.779
Begrazing	505.677	235.000	436.692
Omvorming kleine bossen (ZON)	465.842	450.000	281.768
Vrijwilligerswerk basis	217.500	216.000	216.000
Gebiedsgerichte aanpak Salland	120.919	100.000	59.804
Landschapscoördinatie	107.879	100.000	103.541
Soortenprojecten	95.421	109.000	91.286
Streekgebonden landbouw	64.511	55.000	8.147
Dorpslandschappen NP sallandse Heuvelrug	60.235	44.000	2.953
Landgoederen van Textiel	43.843	38.000	26.995
Land van waarde	-	-	33.180
Toezicht	-	-	118.430
Diverse projecten	331.888	125.000	155.424
Totaal Bijdrage Provincie	<u>6.955.937</u>	<u>6.853.000</u>	<u>7.804.501</u>

Afwijking ten opzichte van 2022 en begroting

Bijdrage SNL

De vergoeding bedraagt 85% van de normkosten en is in lijn met 2021 en de begroting.

Natura 2000

Naast dat 2021 voor veel gebieden een uitvoeringsjaar was, is als gevolg van gunstige weersomstandigheden eind 2021 meer aan uitvoering kunnen realiseren dan begroot en is de realisatie in 2022 lager uitgevallen dan begroot.

Begrazing

Begin 2023 zijn nieuwe afspraken inzake bekostiging van de begrazing definitief geworden en is de financiering voor de komende 12 jaar zeker gesteld. De uiteindelijke afspraken over 2021 en 2022 zijn positiever uitgekapt dan in 2021 verantwoord en over 2022 begroot.

Toezicht

Ter compensatie van de extra kosten die ten tijde van corona gemaakt zijn in 2020 inzake beheer en toezicht is van de provincie een vergoeding ontvangen.

N. baten van andere organisaties zonder winststreven

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Baten organisaties zonder winstoogmerk	453.646	443.000	344.391
Totaal baten van andere organisaties zonder winststreven	<u>453.646</u>	<u>443.000</u>	<u>344.391</u>

In 2022 zijn onder andere gelden ontvangen inzake herplant van bomen (tree's for all).

O. Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Verkoop producten	398.372	364.000	612.045
Beheerbaten	885.208	791.000	805.261
Bijdragen Groene en Blauwe Diensten	459.380	382.000	378.062
Verkoop terreinen en gebouwen	183.545	939.000	7.810
Dienstverlening aan derden	394.707	342.000	200.171
Beheer terreinen derden	45.676	46.000	55.355
Totaal baten levering van producten en/of diensten	<u>2.366.888</u>	<u>2.864.000</u>	<u>2.058.703</u>

Verkoop producten

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Opbrengst hout	370.810	333.000	575.061
Opbrengst grasland	18.364	16.000	26.541
Opbrengst Akkerbouw	5.480	12.000	4.752
Opbrengst dieren	3.718	3.000	5.690
Verkoop producten	<u>398.372</u>	<u>364.000</u>	<u>612.045</u>

De opbrengsten hout zijn hoger dan begroot als gevolg van de gestegen houtprijzen. Deze incidentele houtopbrengsten zijn een direct gevolg van de uitvoering van Natura 2000.

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Opbrengst hout	370.810	364.000	575.061
Kostprijs hout	<u>191.826</u>	<u>218.400</u>	<u>336.564</u>
Resultaat producten	<u>178.984</u>	<u>145.600</u>	<u>238.497</u>
Percentage kosten	52%	60%	59%

Beheerbaten

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Eenmalige pacht	255.958	214.000	269.980
Erfpacht	217.954	220.000	204.026
Reguliere pacht	99.845	106.000	98.926
Huur	202.340	195.000	185.546
Overig	109.111	56.000	46.782
Totaal beheerbaten	<u>885.208</u>	<u>791.000</u>	<u>805.261</u>

De eenmalige pacht is hoger dan begroot als gevolg van kortere doorlooptijd van de geplande ontwikkelopgaven, waardoor de pacht eerder is uitgegeven dan gepland. Daarnaast zijn de tarieven hoger dan begroot. De overige beheeropbrengsten zijn gestegen als gevolg van een incidentele bate met betrekking tot toepassingen in de kolk.

Bijdragen Groene en Blauwe Diensten

In 2022 hebben diverse aanvullende opdrachten plaatsgevonden.

Verkoop gebouwen en terreinen

In 2022 hebben diverse voorbereidingen plaatsgevonden op vervreemdingen die in 2023 zullen plaatsvinden, terwijl deze voor 2022 begroot waren. De timing van deze verkopen is lastig te voorspellen, aangezien dit samenhangt met grotere ruiltransacties met de Provincie en de wijze waarop we anticiperen op het VGG-dossier.

Dienstverlening derden

Dienstverlening derden bestaat voor het merendeel uit opbrengsten uit diverse kleinere advies en ontwikkelprojecten.

P. Overige baten

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Activiteiten en evenementen	34.326	24.000	11.463
Opbrengsten uit bezoekerscentra	21.832	28.000	7.714
Overig	77.878	31.000	87.559
Totaal overige baten	<u>134.035</u>	<u>83.000</u>	<u>106.736</u>

De overige baten bestaan naast de activiteiten en evenementen en de opbrengsten uit bezoekerscentra onder andere uit deelname aan commissies, vergoeding voor zakelijk recht en diverse kleinere baten. De baten uit activiteiten, evenementen en bezoekerscentra waren in 2021 als gevolg van corona incidenteel laag.

Q. Besteed aan de doelstelling

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Terrein en gebouwenbeheer	3.363.487	3.131.000	3.206.632
Landschapsbeheer	526.805	465.000	469.766
Beleving	219.000	201.000	175.965
Vrijwilligers	362.218	341.000	342.205
Belangenbehartiging	127.113	76.000	-
Lobby en beïnvloeding	226.508	137.000	180.925
Kennis en kunde	422.408	426.000	151.752
Uitvoering	1.607.584	1.937.000	847.414
Vernieuwingen	295.764	193.000	283.651
Natura 2000	3.945.328	3.470.000	5.830.806
Communicatie	203.115	198.000	154.907
Verwervingen en vervreemdingen	177.606	514.000	415.782
Acquisitie	-	438.000	-
Totaal besteed aan doelstellingen	<u>11.476.935</u>	<u>11.527.000</u>	<u>12.059.803</u>

Om een vergelijking te maken tussen de begrote kosten en de gerealiseerde kosten dient tevens vergelijking met de baten gemaakt te worden op programma-niveau. In hoofdstuk 4.2 deze vergelijking opgenomen.

Belangrijkste wijzigingen zijn als volgt:

- De extra besteding binnen terrein en gebouwenbeheer is een gevolg van extra inzet doordat incidentele baten zijn gerealiseerd, verschuiving van begrote kosten 2023 naar 2022 en extra kosten voor onvoorzien onderhoud aan gebouwen.
- Als gevolg van extra incidentele opdrachten heeft een extra inzet plaatsgevonden binnen landschapsbeheer. Deze extra inzet is veelal extern gefinancierd.
- De acquisitiebatens zijn gedurende het jaar een onderdeel geworden van de programma's.
- Er zijn meer kosten gemaakt voor een aantal interne trajecten dan begroot (nieuwe website, meerjarenvisie).
- Er zijn een paar grote uitvoeringsprojecten naar 2023 doorgeschoven doordat dit beter aansluit bij de timing van de werkzaamheden en hiermee schaalvoordelen gerealiseerd kunnen worden en aansluiten bij seizoensinvloeden.

Aan- en verkopen

Als gevolg van het VVG-dossier zijn een aantal begrote verkopen doorgeschoven naar 2023 en zijn een aantal begrote aankopen niet gerealiseerd danwel extern gefinancierd. Voor 2022 leidt dit tot een lager resultaat, maar dit wordt in 2023 ruimschoots goedge maakt.

Acquisitie opgave

De acquisitieopgave is de ruimte die begroot is om in te kunnen springen in ad-hoc opdrachten. Dergelijke opdrachten zijn onderdeel geworden van de betreffende programma's en gedurende het jaar wordt de acquisitieruimte gevolgd.

R. Wervingskosten

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Personeelskosten	172.145	181.000	86.515
Uitvoeringskosten	34.059	44.000	39.366
Totaal kosten eigen fondsenwerving	<u>206.204</u>	<u>225.000</u>	<u>125.881</u>

Als gevolg van het steviger investeren op inzet fondsenwerking zijn de begrote en gerealiseerde kosten over 2022 hoger dan 2021. Onderstaand is de verhouding van de kosten fondsenwerving in relatie met de totale verworven baten weergegeven.

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Som verworven baten	10.514.471	10.364.000	11.183.071
Kosten eigen fondsenwerving	<u>206.204</u>	<u>225.000</u>	<u>125.881</u>
Kostenpercentage fondsenwerving	<u>2,0%</u>	<u>2,2%</u>	<u>1,1%</u>

Bestemming	Doelstelling													Totaal 2021 EUR		
	Terrein en gebouwenbeheer	Landschapsbeheer	Beleving	Vrijwilligers	Belangen behartiging	Lobby & beïnvloeding	Kennis en Kunde	Uitvoering	Vernieuwingen	Natura 2000	Communitie	Eigen Fondsen werving	Beheer en administratie		Totaal 2022 EUR	Begroet 2022 EUR
Lasten																
Aankoop en verwerving grond	177.606														483.000	415.782
Uitbestede werk	1.843.212	95.416	75.758	72.322	31.870	117.974	134.220	1.353.134	145.858	3.381.548		34.059		6.988.000	8.146.894	
Communicatiekosten											138.452			143.000	76.801	
Personeelskosten	1.376.955	431.389	143.242	280.209	95.243	108.535	288.188	254.450	149.907	563.779	64.662	172.145	777.980	4.729.000	4.123.895	
Huisvestingskosten													101.966	100.000	85.758	
Kantoor en algemene kosten													477.601	458.000	468.708	
Afschrijvingen	143.320			9.688									51.426	197.000	194.593	
Totaal	3.541.093	526.805	219.000	362.218	127.113	226.508	422.408	1.607.584	295.764	3.945.328	203.115	206.204	1.408.973	13.098.000	13.512.431	

S. Kosten beheer en administratie

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Personeelskosten beheer en administratie	777.980	735.000	726.156
Automatisering	259.855	255.000	243.803
Bijdragen aan derden	141.644	120.000	139.135
Advieskosten	33.348	30.000	27.093
Kantoorkosten	17.407	23.000	25.313
Huisvesting	101.966	100.000	85.758
Afschrijvingen	51.426	53.000	46.124
Verzekering	18.111	20.000	21.454
Overig	7.235	10.000	11.911
Totaal beheer en administratie	<u>1.408.973</u>	<u>1.346.000</u>	<u>1.326.747</u>

De personele kosten zijn iets hoger dan begroot als gevolg van diverse personele verschuivingen. De bijdragen aan derden zijn hoger dan begroot doordat een eenmalige, niet begrote bijdrage is gedaan aan een nationaal park en niet begrote doorbelaste juridische kosten.

T. Financiële baten en lasten

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Dividend Vilsteren	27.876	23.000	25.114
Rentelasten en bankkosten	-17.523	-25.000	-10.640
Rentebaten	1.478	-	1.170
Totaal financiële baten en lasten	<u>11.832</u>	<u>-2.000</u>	<u>15.645</u>

Personeelskosten

	Werkelijk 2022 EUR	Begroot 2022 EUR	Werkelijk 2021 EUR
Lonen en salarissen	2.662.176	2.657.000	2.167.686
Sociale lasten	709.363	728.000	570.059
Pensioenlasten	400.225	398.000	339.772
Vakantiegeld en vakantiedagen	226.865	221.000	231.958
Eindejaarsuitkering	109.010	111.000	89.914
Reis- en verblijfkosten	179.943	192.000	121.089
Inhuur	273.094	250.000	444.327
Opleidingen en trainingen	25.971	42.000	25.475
Overige personeelskosten	120.213	130.000	133.615
Totaal personeelskosten	<u>4.706.860</u>	<u>4.729.000</u>	<u>4.123.895</u>

Lonen en salarissen

De lonen en salarissen over 2022 zijn in lijn met de begroting, alle vacatures zijn in 2022 tijdig ingevuld. In 2021 waren veel vacatures niet ingevuld (vacaturestop tijdens Corona), waardoor de loonkosten fors lager waren in 2021.

Overige personeelskosten

De overige personeelskosten bestaan onder andere uit advieskosten, kosten telefonie, externe salarisadministratie, BHV en ARBO en bedrijfskleding.

Personeelsbestand

Gedurende het boekjaar 2022 bedroeg het gemiddeld aantal medewerkers exclusief inhuur 57,9 FTE (2021: 50,5 FTE).

WNT verantwoording

De WNT is van toepassing op Stichting Landschap Overijssel. Het voor de stichting toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2022 EUR 216.000 (algemene bezoldigingsregime). In onderstaande tabel worden de leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking benoemd:

bedragen x € 1	M. Sijbom
Functiegegevens 2022	Directeur/Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	111.839
Beloningen betaalbaar op termijn	10.294
<i>Subtotaal</i>	<i>122.134</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	0
Bezoldiging	122.134
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2021	
bedragen x € 1	M. Sijbom
Functiegegevens	Directeur /Bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	0,86
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	91.674
Beloningen betaalbaar op termijn	7.719
<i>Subtotaal</i>	<i>99.393</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	180.785
Bezoldiging	99.393

In onderstaande tabel zijn de bezoldigingen van de toezichhoudende topfunctionarissen opgenomen:

Gegevens 2022						
bedragen x € 1	A.H. Flierman	J.G. Leemhuis	H.M. Korte	J. Jansen	J.E.F. Harmelink	K.M. Leferink
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2020	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging						
Bezoldiging	1.049	1.150	1.387	1.199	1.222	1.096
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	32.400	21.600	21.600	21.600	21.600	21.600
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	1.530	1.150	1.426	1.387	1.497	1.349
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2021						
bedragen x € 1	A.H. Flierman	J.G. Leemhuis	H.M. Korte	J. Jansen	J.E.F. Harmelink	K.M. Leferink
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Bezoldiging						
Bezoldiging	1.035	575	1.380	1.150	1.035	1.150
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	31.350	20.900	20.900	20.900	20.900	20.900

Het bezoldigingsbeleid voor de Raad van Toezicht is in 2021 geëvalueerd en geactualiseerd.

Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties

De Raad van Toezicht heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Het beleid wordt periodiek geactualiseerd. De laatste evaluatie was in 2020. Bij de bepaling van het bezoldigingsbeleid en de vaststelling van de beloning volgt Landschap Overijssel de Regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties (zie www.goededoelennederland.nl).

De bestuurderbezoldiging, volgens de definitie van de regeling beloning directeuren van goededoelenorganisaties, bedroeg EUR 122.134 conform onderstaande specificatie. Dit is overeenkomstig de salarisschalen van de Raam-cao Bos en Natuur, ondernemingsdeel De Landschappen. Tevens wordt de regeling "Beloning Directeuren van Goede Doelen" nageleefd.

De regeling geeft aan de hand van zwaartecriteria een maximumnorm voor het jaarinkomen. De weging van de situatie bij Landschap Overijssel heeft in 2022 plaatsgevonden. Dit leidde tot een zogenaamde BSD-score van 435 punten met een maximaal jaarinkomen van EUR 130.699.

De voor de toetsing, aan de geldende maxima, relevante werkelijke jaarinkomens van de directie bedroegen in 2022, EUR 122.134 voor M. Sijbom (1 fte/12 mnd). Deze beloningen bleven binnen de geldende maxima.

Naam		M. Sijbom
Ingang dienstverband		1-1-2022
Aard		Bepaald
Uren		37
Part-time percentage		100%
Periode (maanden)		12
Loon/Salaris	€	98.408
Vakantiegeld	€	7.174
Eindejaarsuitkering	€	3.936
Totaal	€	109.518
Belaste vergoedingen	€	2.321
Pensioenlasten (wg deel)	€	10.294
Bestuurdersbezoldiging	€	122.133
Max. Regeling beloning directeuren goede doelen	€	130.699
Saldo regeling	€	8.566

Aan de directeur/bestuurder zijn geen leningen, voorschotten of garanties verstrekt.

Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de organisatie, haar deelnemingen en hun bestuurders en leidinggevende functionarissen. Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Dalfsen, 30 juni 2023

Directie

Dhr. M. Sijbom
Bestuurder

Raad van Toezicht

Dhr. A.H. (Anne) Flierman (voorzitter)

Dhr. J.G. (Han) Leemhuis

Dhr. H.M. (Martijn) Korte

Dhr. J. (Jannes) Janssen

Dhr. J.E.F. (Jos) Harmelink

Mevr. K.M. (Karin) Leferink

Overige gegevens

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de raad van toezicht van
Stichting Landschap Overijssel
Poppenallee 39
7722 KW DALFSEN

Twentepoort Oost 14a
7609 RG Almelo
Postbus 206
7600 AE Almelo
Tel. 088-500 95 00
E-mail info@eshuis.com

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: de raad van toezicht van Stichting Landschap Overijssel

Verklaring over de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van Stichting Landschap Overijssel te Dalfsen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Landschap Overijssel per 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving voor fondsenwervende instellingen (RJ 650) en in overeenstemming met de bepalingen van en krachtens de Wet Normering Topfunctionarissen (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2022;
2. de staat van baten en lasten over 2022; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Landschap Overijssel zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in dit jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat dit jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving voor fondsenwervende instellingen (RJ 650) is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het bestuursverslag in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving voor fondsenwervende instellingen (RJ 650).

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving voor fondsenwervende instellingen (RJ 650) en de bepalingen van en krachtens de WNT. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of

omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven;

- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Almelo, 30 juni 2023

Eshuis Registeraccountants B.V.

Was getekend drs. C.L. Willems RA

Statutaire bepaling inzake resultaatbestemming

Ingevolge artikel 4 van de statuten van de stichting staat het resultaat ter beschikking aan het bestuur, die dit geheel of gedeeltelijk kan bestemmen voor de reserves en fondsen.

Nevenvestigingen

De stichting beschikt niet over nevenvestigingen.